

Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

Titel: Til Valget den 2. December 1926

Ophav:

Ressourcetype:

Ressourcetype:

Oprindelsesdato: 1926

Emne:Partiprogram, partiprogrammer, program

Opstilling: DA-småtryk. Politik 8

Relateret:

Relateret:

Copyright: Billedet er muligvis beskyttet af loven om ophavsret

TIL VALGET DEN 2. DECEMBER 1926.

Fortroligt!

REGERINGENS KRISEFORSLAG

Regeringens store Kriseforslag omfattede 5 Afsnit, nemlig:

1. Afsnit (§§ 2—10) vedrørende Industri og Haandværk, Søfart m. v.
2. Afsnit (§§ 11—13) vedrørende Landbruget.
3. Afsnit (§ 14) vedrørende Boligbyggeriet.
4. Afsnit (§§ 15—16) vedrørende Støtte til Igangsættelse af offentlige Arbejder.
5. Afsnit (§§ 17—22) vedrørende en ekstraordinær Kriseafgift paa Formue.

Nedenfor gengives Hovedindholdet af hver Paragrafs Indhold, vedføjet Partiernes Stilling dertil.

Afsnit I. Industri og Haandværk, Søfart m. v.

§ 2.

Forslaget bemyndiger Ministeren til at yde 4 Mill. Kr. som Laan til Erhvervsvirksomheder, der er vanskeligt stillede som Følge af udenlandsk Konkurrence eller andre ekstraordinære Forhold. Forslaget er en Videreførelse af den af alle Partier tiltraadte Lov af 31. Marts 1926, der stillede 4 Mill. Kr. til Raadighed til Laan med forannævnte Formaal. Laanene tilvejebringes, ved at Finansministeren udsteder Obligationer til ikke over 5 pCt. Rente, som derefter forrentes og afdrages af Laantageren.

Det radikale Venstre tiltraadte dette Forslag.

Venstre og Konservative foreslog, at de 4 Mill. Kr. nedsattes til 2.

§ 3.

Forslaget bemyndiger Ministeren til at yde Garanti for Laan paa indtil ialt 20 Mill. Kr., som optages af Erhvervsvirksomheder med det Formaal at indføre forbedret Teknik og bedre Organisa-

tion af Driften. Garantien kan indenfor et Beløb af 5 Mill. Kr. ogsaa ydes til nye Virksomheder, der tilsigter at optage nye Fabrikationer her i Landet.

Det radikale Venstre tiltraadte Forslaget, men da der ikke af Ministeren i Udvalget kunde fremlægges bestemte forberedte Planer til en saadan Reorganisation af Dele af Industrien, stillede Partiet Forslag om, at der om de enkelte Garantiydelser skulde ske Indstilling til et Rigsdagsudvalg, bestaaende af 3 for hvert Parti, saaledes at Udvalgets Flertal, hvis Garantien ikke fandtes tilstrækkelig begrundet, skulde kunne nægte den (se nærmere om dette Rigsdagsudvalg under § 8).

Venstre stillede Forslag om, at Garantians Beløb nedsattes fra 20 til 6 Mill. Kr., og at Tilslutning i hvert enkelt Tilfælde skulde gives af et Rigsdagsudvalg, valgt efter Forholdstal af begge Ting.

De Konservative stillede Forslag om at nedsætte Garantians Beløb fra 20 til 10 Mill. Kr., og at Garantierne skulde fastsættes efter *Forhandling* med et Rigsdagsudvalg, bestaaende af 3 fra hvert Parti.

§ 4.

Forslaget bemyndiger Ministeren til at udvide de af alle Partier tidligere tiltraadte Garantier for Eksportkreditter paa 20 Mill. Kr. med yderligere 20 Mill. Kr.

Formaalet er at støtte Eksporten af danske Produkter, ved at Eksportørerne gennem Statens Garanti sættes i Stand til at yde den Kredit, som er fornøden for at komme ind paa de udenlandske Markeder. Det oplystes i Udvalget, at Staten endnu intet har tabt paa de hidtil ydede Garantier.

Det radikale Venstre og de Konservative tiltraadte Forslaget.

Venstre foreslog at nedsætte Garantians Beløb fra 20 til 10 Mill. Kr.

§ 5.

Forslaget bemyndiger Ministeren til for et Beløb af ialt $\frac{1}{4}$ Mill. Kr. at yde Støtte til Undersøgelse af nye Afsætningsmuligheder for danske Produkter, til Propaganda i Udlandet for disse o. s. v.

Forslaget tiltraadtes af alle Partier.

§ 6.

Denne Paragraf indeholdt en af de væsentligste Hindringer for Enighed mellem Regeringen og det radikale Venstre.

Forslaget bemyndiger Ministeren til indtil et samlet Beløb af 15 Mill. Kr. at yde Tilskud til Erhverv, Fag, Brancher eller Enkeltvirksomheder, der som Følge af udenlandsk Konkurrence eller andre ekstraordinære Forhold er ramt af en omfattende Arbejdsløshed.

Tilskudet maatte ikke overstige 2 Kr. pr. Normalarbejdsdag for de Arbejdere, der paa Grundlag af Tilskudet sættes eller holdes i Arbejde, dog skulde Tilskudet kunne sættes op til 3 Kr. pr. Normalarbejdsdag, saafremt der til det paagældende Arbejde aldeles overvejende anvendes danske Materialer, eller andre særlige Omstændigheder taler derfor.

Det radikale Venstre stillede sig overfor en saadan Tilskudslovgivning paa samme principielle Standpunkt som i Fjor og som angivet af mange af Partiets Medlemmer allerede under Krisen i 1922: Det er værd at prøve under en saadan Krise, om ikke adskillige Virksomheder kan holdes i Gang derved, at Beløb, som ellers vilde medgaa til Arbejdsløshedsunderstøttelse, i Stedet for anvendes som Tilskud til Virksomhederne, saaledes at Tilskudet netop betinges af, at Arbejdsløsheden indskrænkes. Sidste Vinter enedes Socialdemokratiet og det radikale Venstre om at gore et Forsøg paa dette Omraade ved i Folketinget at vedtage at anvende 3 Mill. Kr. hertil, Landstinget forhindrede, at dette Forsøg blev gjort, men det radikale Venstre erklærede sig nu villig til atter at støtte et saadant Forslag, idet Partiet tilføjede, at man var rede til at gaa videre ad denne Vej, dersom Forsøget udviste gunstige Resultater. Partiet foreslog derfor, at § 6 affattedes paa følgende Maade:

»Til Opretholdelse eller Udvidelse af Beskæftigelsen indenfor bestaaende Erhverv kan der, efter Ansøgning fra vedkommende Virksomhed, Erhverv, Fag eller Branche, ydes Tilskud efter nedenstaaende Regler, for saa vidt saadant Tilskud maatte være nødvendigt for at tilvejebringe de nævnte Arbejdsmuligheder.

Tilskudene bevilges af Ministeren for Industri, Handel og Søfart i Henhold til de i § 8 anførte Regler.

De omhandlede Tilskud, der tilsammen ikke maa overstige 3 Mill. Kr., udredes af Statskassen. Tilskudene ydes til Virksomheder, Fag eller Brancher, der skønnes midlertidig at være særlig vanskeligt stillet overfor den udenlandske Konkurrence. Tilskudets Størrelse afgøres i hvert enkelt Tilfælde og under Hensyn til de foreliggende Forhold og kan ikke overstige 2 Kr. pr. Normalarbejdsdag for de Arbejdere, der paa Grundlag af Tilskudet sættes eller holdes i Arbejde.

Saafrømt der til Arbejdet aldeles overvejende anvendes Materialer, der tilvirkes her i Landet, eller hvor andre særlige Omstændigheder taler derfor, kan Tilskudet dog forhøjes til 3 Kr. pr. Normalarbejdsdag.

Bestemmelser angaaende Vilkaarene for Tilskuds Ydelse med Hensyn til de paagældende Fags eller Virksomheder Udbytteudbetaling, Prisberegning, hel eller delvis Tilbagebetaling af modtagne Tilskud, hvis betydelige Overskud indvindes, *eventuelle Foranstaltninger, der øger Virksomhedernes Konkurrencemuligheder m. v.*, vil være at fastsætte efter Samraad med det i § 8 nævnte Raad og det samme Sted omhandlede Rigsdagsudvalg.

Saafrømt der indenfor Lovens Gyldighedstid maatte vise sig Mulighed for ved Udvidelse af det foran nævnte Tilskudsbeløb at opretholde eller udvide Beskæftigelsen i visse Erhverv, Fag, Brancher eller Virksomheder, kan Ministeren for Industri, Handel og Søfart, naar et Flertal af det i § 8 nævnte Rigsdagsudvalg samt Rigsdagens Finansudvalg giver Tilslutning dertil, yde saadant Tilskud.

Socialdemokratiet erklærede, at et Forsøg af nogen Betydning ikke kunde foretages med et saa ringe Beløb, skønt de i Fjor under en Arbejdsløshed af samme Størrelse tillagde det tilsvarende Forslag en meget stor Betydning og paa Sommerens Møder fremhævede, hvor meget Arbejdsløsheden kunde have været indskrænket, dersom ikke Landstinget havde hindret dette Forslags Gennemførelse.

Iøvrigt tilbød Socialdemokratiet i *Udvalget*, inden Forhandlingerne sprængtes, at sætte Beløbet paa 15 Mill. Kr. ned til 6 Mill., naar der ved følgende Tilføjelse til Paragrafen gaves Mulighed for yderligere Bevilling af 3 Mill. Kr.:

»Saafrømt der indenfor Lovens Gyldighedstid maatte vise sig Mulighed for ved større Tilskud end foran nævnt, at opretholde eller udvide Beskæftigelsen i visse Fag, og Ansøgning om Tilskud fremkommer, kan Ministeren for Industri, Handel og Søfart, hvis det i § 8 nævnte Rigsdagsudvalg giver Tilslutning dertil, anvende et Beløb udover det før nævnte, paa indtil 3 Mill. Kr.«

Altsaa: Socialdemokraterne tilbød at gaa ned til 6 Mill. Kr. + 3 Mill. Kr., dersom et Rigsdagsudvalg gav Tilslutning dertil (d. v. s. Tilslutning af 3 Partier), medens det radikale Venstre tilbød 3 Mill. + yderligere Beløb i det Omfang et Rigsdagsudvalg samt Rigsdagens Finansudvalg gav Tilslutning dertil. Der var altsaa her 3 Mill. imellem; men det radikale Venstre maatte fastholde sin

Opfattelse, at der ikke til et saadant helt uprøvet System kunde bevilges saa store Beløb, forinden det i Praxis havde vist sin Værdi i Bekæmpelsen af Arbejdsløsheden. Socialdemokratiet tog derefter deres Tilbud tilbage og fastholdt ved Afstemningen i Tinget Forslaget om 15 Mill. Kr.

I det radikale Venstres foran nævnte Affattelse af § 6 var der endnu en Bestemmelse, Socialdemokratiet vendte sig imod med stor Forbitrelse, nemlig Bestemmelsen om, at der som Betingelse for Ydelsen af Tilskud til Virksomheder, af disse eventuelt skulde kunne kræves *Foranstaltninger, der øger Virksomhedernes Konkurrencemuligheder*.

For det radikale Venstre var det en selvsagt Ting, at Staten, naar den i en Krise maa yde økonomisk Støtte til private Virksomheder, maa kunne stille visse Betingelser, f. Eks. om Begrænsning af Udbytteudbetaling i en vis Tid, eller maaske ligefrem om Tilbagebetaling af Tilskudet, dersom Virksomheden mod Forventning i den nærmeste Fremtid kom til at give stort Overskud; men man maatte ogsaa finde det rimeligt, at der skabtes Mulighed for i visse Tilfælde at kræve visse Ofre af Virksomhederne, f. Eks. naar dette var en Betingelse for at bevare et Arbejde her i Landet i Konkurrence med Udlandet. Der kunde meget vel tænkes Tilfælde, hvor det vilde findes rimeligt, at saavel Arbejderne som Lederne af en Fabrik i saadanne Enkelttilfælde midlertidig traf Overenskomst om andre Arbejdsbetingelser end de gældende for at sikre Arbejdet for Fabriken, saaledes som det ogsaa flere Gange er sket. *Stauning* udtalte da ogsaa i sin Forelæggelsestale om saadanne Tilfælde, samtidig med han iøvrigt vendte sig mod almindelige Lønnedsættelser:

»Der kan være *Enkelttilfælde, maaske adskillige Enkelttilfælde, hvor Forhandling om Forholdene, om konkrete Stykker Arbejde, om visse Fabrikationer særdeles vel kan føre til Aftaler om Ændring i de Arbejdsbetingelser der normalt har været gældende.*«

Ikke desto mindre paastod nu Socialdemokratiet, at den foran nævnte Bestemmelse i det radikale Forslag var en *Løntryksbestemmelse*.

Der er heroverfor Grund til at minde om, at Socialdemokrater og Radikale i Fjor i Folketingsudvalget, der da behandlede den tilsvarende Tilskudsordning, *enedes* om at indsætte følgende Udtalelse i Betænkningen som Rettesnør for det Udvalg, der skulde administrere Ordningen:

»Det forudsættes, at Udvalget i alle Tilfælde, hvor Ønske om Tilskud foreligger, skaffer oplyst, om der af de paagældende Virksomheders Ledere, Arbejdere og andre ved Arbejdet beskæftigede gøres saadanne Indrømmelser med Hensyn til Lønninger, Tantiømer og lignende, som Udvalget maa anse for fornødent, og Udvalget skal, hvor Forholdene taler derfor, gøre saadanne Indrømmelser til Betingelse for Ydelse af Tilskud i Henhold til denne Lov.«

Socialdemokraterne udtalte da intet om, at denne langt skarpere Formulering var Udtryk for Løntryk. Det radikale Venstre foreslog i Udvalget i Aar den tilsvarende Affattelse, men da Socialdemokraterne nu nægtede at acceptere den, foretrak det radikale Venstre den tidligere nævnte Formulering, for derved at tage Sigte ogsaa paa andre Forhold, der kunde øge Virksomheders Konkurrenceevne.

Venstre og Konservative foreslog hele § 6 strøget.

§ 7.

Forslaget under denne Paragraf er et Supplement til Forslaget under § 3 om Garanti for Laan til tekniske Forbedringer, idet det her i § 7 foreslaas, at der i saadanne Tilfælde ogsaa indenfor et samlet Beløb af 2 Mill. Kr. skal kunne ydes et *Tilskud* paa indtil 20 pCt. af Anskaffelsessummen for Maskiner, Redskaber og Materialer, naar disse i det væsentlige er tilvirket her i Landet.

Det radikale Venstre tiltraadte Forslaget, idet Partiet dog foreslog Beløbet nedsat til 1 Mill. Kr., samme Beløb som var foreslaaet hertil af Flertallet i Socialministeriets Arbejdsudvalg (herunder Arbejdernes Repræsentanter samt *Jensen-Sønderup*).

Venstre og Konservative foreslog Paragraf 7 strøget.

§ 8.

Forslaget gaar ud paa, at Ministeren efter Forhandling med Erhvervenes Organisationer indenfor Arbejdsgivere og Arbejdere, skal nedsætte et Raad væsentlig bestaaende af Repræsentanter for disse Organisationer til at bistaa Ministeren med Hensyn til Iværksættelsen af de i §§ 6 og 7 omhandlede Foranstaltninger.

Det radikale Venstre foreslog Paragrafen affattet saaledes:

»Ministeren for Industri, Handel og Søfart nedsætter efter Forhandling med Erhvervenes Organisationer indenfor Arbejdsgivere og Arbejdere et Raad, bestaaende af Repræsentanter for disse Organisationer og for saadanne Interesser, som skønnes at burde repræsenteres.

Raadets Opgave er at bistaa Ministeren for Industri, Handel og Søfart med Hensyn til Iværksættelsen af de i §§ 3, 6 og 7 omhandlede Foranstaltninger til midlertidig Støtte for dansk Erhvervsliv samt at følge Udviklingen og overvaage Mulighederne for paa anden Maade at støtte og opnaa Fremgang for Erhvervslivet under de forhaandenværende Vanskeligheder.

De nærmere Regler for Raadets Virksomhed samt for Ydelsen af de omhandlede Tilskud fastsættes af Ministeren for Industri, Handel og Søfart, efter at disse er godkendt af et Rigsdagsudvalg, bestaaende af 3 Repræsentanter for hvert af de fire politiske Partier.

Bestemmelse om Ydelse af Garantier i Henhold til denne Lovs § 3 eller Tilskud i Henhold til §§ 6 og 7 tages af Ministeren efter Indstilling af det heromhandlede Raad; Raadets Indstilling forelægges det her nævnte Rigsdagsudvalg, ledsaget af Raadets og Ministerens Begrundelse. I Tilfælde, hvor et Flertal af Raadet ikke finder Ydelse af Garanti eller Tilskud tilstrækkelig begrundet, kan dette ikke gives.

Dog kan Rigsdagsudvalget ikke kræve Oplysninger om forretningsmæssige og økonomiske Forhold, hvorigenem en større Kreds kan faa et Kendskab, der kan medføre skadelige Virkninger for en Virksomhed eller et Fag. Dette Rigsdagsudvalg faar i det hele den Opgave at følge vort Lands erhvervmæssige Udvikling, modtage Oplysninger desangaaende og drøfte eventuelle andre Foranstaltninger, der udover de i denne Lov fastsatte og øvrige bestaaende Foranstaltninger maatte skønnes paakrævet til Fremme og Værn for danske Erhvervsinteresser.«

Partiet foreslaar altsaa her, at hele Garanti- og Tilskudsordningen efter §§ 3, 6 og 7 stilles under parlamentarisk Kontrol af et Rigsdagsudvalg, som samtidig faar til Opgave at følge hele den erhvervmæssige Udvikling.

Venstre foreslaar § 8 strøget.

De Konservative foreslaar Nedsættelsen af et Rigsdagsudvalg, sammensat paa samme Maade som foreslaaet af de Radikale og ligeledes med den Opgave at følge de Forhold, der maatte være af Interesse til Fremme af dansk Erhvervsliv.

§ 9.

Forslaget gaar ud paa at nedsætte Indkomstkatten for den Del af et Selskabs Indtægter som henlægges til Konsolidering af Selskabet.

Forslaget tiltraadtes af alle 4 Partier.

§ 10 angaar Tidspunktet for Garantiernes og Laanenes Afvikling. Udvalget enedes om, at Laan efter § 2 skulde afvikles inden 1. April 1933 og Garantien efter § 3 inden 1. April 1938.

Afsnit II. Landbruget.

§ 11.

Forslaget gaar ud paa, at der indenfor et samlet Beløb af 10 Mill. Kr. kan ydes Laan og Tilskud til Grundforbedringsarbejder. Laanene og Tilskudene kan dels ydes til *private Ejendomsbesiddere*, dels til *Kommuner* til Afvandingarbejder og til *Selskaber*, der har til Formaal at foretage Afvanding, Mergling eller Nykultur af Medlemmernes Jorder.

Af det Beløb, der bevilges til den enkelte, er $\frac{1}{5}$ Laan og $\frac{1}{5}$ Tilskud. De til private Ejendomsbesiddere bevilgede Beløb kan ikke overstige 5000 Kr. (hvoraf altsaa de 4000 ydes som Laan og de 1000 Kr. som Tilskud).

Det radikale Venstre tiltraadte Forslaget ud fra den Tankegang, at den Fordel, der gennem denne Ordning tilbydes den enkelte, som tænker paa at lade Grundforbedringsarbejder foretage, vil medvirke til, at disse Arbejder sættes i Gang nu til Afhjælpning af Arbejdsløshed og samtidig til Skabelse af blivende Værdier.

Venstre nægtede at gaa med til anden Hjælp til privates Grundforbedringsarbejder end den i den gældende Lov om Grundforbedringslaan (paa indtil 1500 Kr.) af 31. Marts 1926 indeholdte; men Partiet foreslog, at der skulde kunne ydes Laan paa tilsammen 2 Mill. Kr. til de i Forslaget nævnte Arbejder, der iværksattes af Kommuner og Selskaber.

De Konservative foreslog ligeledes at begrænse Beløbet til 2 Mill. Kr., der ligesom efter Venstres Forslag kun skulde kunne anvendes

til *Laan*; men foruden til Kommuners og Selskabers Arbejder skulde der efter det konservative Forslag tillige af Beløbet kunne ydes *Laan* til private Grundforbedringsarbejder paa indtil 5000 Kr. til den enkelte.

§ 12.

Forslaget gaar ud paa, at eventuelle Underskud i Driftslaane-foreninger for mindre Jordbrugere i alle Tilfælde bæres med Halvdelen af Staten, medens de *nugældende* Bestemmelser gaar ud paa, at Statskassen kun betaler Halvdelen af det Tab, Reservefonden ikke har kunnet dække. Endvidere bestemmer Forslaget, at Driftslaane-foreningernes Renteydelse til Staten i de kommende 4 Terminer nedsættes fra 4½ til 3½ pCt. aarlig.

Det radikale Venstre tiltraadte Forslaget.

Venstre og Konservative foreslaar Paragrafen strøget, idet dog *Venstre* samtidig i Betænkningen udtaler, at Partiet har Sympati for en Rentenedsættelse.

§ 13.

Forslaget gaar ud paa, at der ydes de *Statshusmænd* som i Henhold til de forskellige Jordlove har overtaget deres Ejendomme siden 1917 Henstand med Betalingen af de i de kommende fire Terminer forfaldne *Afdrag* paa deres Statslaan, saaledes at Løbetiden for de paagældende *Laan* forlænges med en Periode svarende til det Tidsrum, hvori Henstanden ydes.

Forslaget vil berøre 4—5000 *Statshusmænd*.

Det radikale Venstre tiltraadte Forslaget.

Venstre og Konservative stillede Forslag om, at en saadan Henstand kun skulde kunne ydes af Finansministeren efter Andragende i hvert enkelt Tilfælde.

Afsnit III. Boligbyggeriet.

Forslaget gaar ud paa, at de 20 Mill. Kr., som Socialdemokrater, Radikale og Konservative ved Loven om Boligbyggeri af 31. Marts 1926 bestemte der kunde udlaanes af Statsboligfonden til Støtte for Byggeriet, forhøjes med 7 Mill. Kr. til 27 Mill. Kr.

Det radikale Venstre tiltraadte Forslaget, idet de herskende Kreditvanskeligheder vil medføre, at Byggearbejdet i den kommende Tid standser i betydeligt Omfang, dersom det nævnte Laanebeløb ikke forhøjes. Dertil kommer, at det med Sikkerhed kan siges, at der efter de i den nævnte Lov indeholdte Regler for Statsboligfondens Udlaan ikke af Staten løbes nogen Risiko gennem den af Staten sammen med Kommunerne ydede Garanti. Maaske kan Statens Garanti senere blive effektiv for Garantier, der er ydet tidligere Garantiydelser, f. Eks. i Aarene 1922 og 1923; men efter at Reglerne efter Loven af 1926 er skærpede, og Prisniveauet er naaet saa langt ned, foreligger en saadan Mulighed ikke for de fremtidige Laan.

Venstre og Konservative foreslaar Paragrafen strøget.

Afsnit IV. Støtte til offentlige Arbejder.

§§ 15 og 16.

Forslaget gaar ud paa, at der til Arbejder, der iværksættes i Tiden 1. Oktober 1926—1. Juni 1927 af Kommuner eller private Institutioner, der nyder offentlig Støtte, kan ydes Laan indenfor et samlet Beløb af 16 Mill. Kr. Af dette Beløb kan indtil 10 Mill. Kr. anvendes overfor Ikke-Nødhjælpsarbejder. Endvidere kan ydes 4 Mill. Kr. som Tilskud til Anskaffelse af Materialer til saadanne Arbejder, forsaavidt disse Materialer er af dansk Oprindelse. Tilskudene kan udgøre indtil 20 pCt. af Materialernes Anskaffelses-sum. Af de 4 Mill. Kr. kan 1 Mill. anvendes overfor Nødhjælpsarbejder og 3 Mill. Kr. overfor Ikke-Nødhjælpsarbejder.

Dette Forslag er en Fornyelse af den af alle 4 Partier i 1925 gennemførte Lov om Støtte til offentlige Arbejder; men Laanebeløbet var efter denne Lov kun 8 Mill. Kr. og Tilskudsbeløbet kun 2 Mill. Kr. Af denne Lovs Laanebeløb kunde 2 Mill. Kr. anvendes til Ikke-Nødhjælpsarbejder og af Tilskudsbeløbet 1 Mill. Kr.

Det radikale Venstre stillede Forslag om ligesom i 1925 at fastsætte Laanebeløbet til 8 Mill. Kr. og Tilskudsbeløbet til 2 Mill. Kr., Partiet foreslog dog, at der nu af Laanebeløbet kunde anvendes 4 i Stedet i Stedet for 2 Mill. Kr. til Ikke-Nødhjælpsarbejder, og at de 2 Mill. Kr. Tilskud kunde anvendes baade til Nødhjælps- og Ikke-Nødhjælpsarbejder, eftersom der maatte blive Brug derfor.

Partiet stillede dette Forslag, fordi Erfaringerne fra sidste Aar viste, at disse Beløb maa anses for tilstrækkelige, idet der efter Loven af 1925 kun er anvendt 7 Mill. Kr. til Laan og 1,1 Mill. som Tilskud.

Endvidere kan anføres, at Socialministeriets Arbejdsudvalgs Flertal (herunder Arbejdernes Repræsentanter og Jensen-Sønderup) netop har foreslaaet disse Beløb ogsaa bevilget i Aar, og med lignende Ændringer i Forholdet mellem Nødhjælpsarbejder og Ikke-Nødhjælpsarbejder som ovenfor nævnt.

Venstre og Konservatve foreslog disse Paragraffer strøget.

• Afsnit V. Formueskatten.

I den Tale, hvormed *Stauning* aabnede Rigsdagen bebudede han Forslag om en Formueafgift, der væsentlig skulde hvile paa de passive Formuer. Da Kriseforslaget kom, fandtes indført der: en Formueafgift, der skulde indbringe omkring 24 Millioner Kr. Men denne Afgift var ingenlunde af den angivne Karakter. Den omfattede alle Formuer over 50,000 Kr. og gjorde ikke anden Forskel paa »passiv« og »aktiv« Kapital end den, at der foretoges et Fradrag ved Formueberegningen paa 15 pCt. af den Del af Formuen, der bestod i fast Ejendom, samt for Ejendomme erhvervede efter 1. Januar 1922 og benyttede til Erhvervsvirksomhed, bortset fra Udleje, yderligere et Fradrag paa 50 pCt.

Det radikale Venstre havde stadig anbefalet at benytte en Afgift af de Formuer, der har tjent ved Kronestigningen, til at lette Byrderne for dem, hvem denne Stigning har ramt. Det kunde derfor billige en Afgift af den i Staunings Tale nævnte Art, men ikke en Afgift, som foreslaaet af Ministeriet. I det Tilbud, Partiet gjorde Ministeriet og dets Parti, angav man derfor de Krav, der maatte stilles, for at Skatten nogenlunde kunde svare til det angivne Formaal. Man spurgte, om Finansministeren var villig til at yde Administrationens Medhjælp til at forme et Forslag i Overensstemmelse dermed. Ministeren erklærede sig villig til et Forsøg herpaa, og ved Forhandling mellem Ministeren og de radikale Udvalgsmedlemmer udformedes et Forslag, som til sidst tiltraadtes af Ministeriet og Socialdemokratiet.

Efter dette skulde 1) Fradragene ikke blot omfatte fast Ejendom, men ogsaa anden Erhvervskapital, a: Besætning, Inventar, Maskiner, Forretningslagre, Skibe, 2) det særlige Fradrag paa 50 pCt.

for Besiddelse erhvervet efter 1. Januar 1922 skulde gælde for Erhvervelser efter 1. Januar 1920, det Tidspunkt, fra hvilket Prisstigningen som Følge af Kronefaldet var begyndt, 3) Formuer, der ikke var stegne siden 1914—15 skulde indrages under det almindelige Fradrag, uanset om de bestod af »passiv« Kapital, forsaavidt de ikke var over 200,000 Kr.; det samme skulde gælde alle Formuerne i Sønderjylland, hvor man ikke har Opgørelse af Formuen i 1914—15.

Fra radikal Side var endvidere foreslaaet, at man skulde beregne Afgiften efter Formuen 1. Januar 1927, ikke 1. Januar 1926, idet betydelige Formueforskydninger maatte antages at have fundet Sted i Aarets Løb. Da der fremførtes Betænkelighed herved af Hensyn til Formueopgivelsernes Rigtighed, enedes man om i Stedet at forhøje Fradragsprocenten fra 15 til 20, samt at bemyndige Finansministeren til at foretage Nedsættelser i Tilfælde, hvor Formuen i Aarets Løb var væsentlig formindskede.

For at man til Trods for disse Begrænsninger skulde faa et lignende Beløb ind, foreslages det at ændre Satserne.

Der var foreslaaet følgende Afgift:

Af Formuer paa
 over 50,000 men ikke over 100,000 svares 0 Kr. af de første 50,000
 + 0,5 % af Resten,
 over 100,000 men ikke over 200,000 svares 250 Kr. af de første 100,000
 + 0,75 % af Resten,
 over 200,000 1000 Kr. af de første 200,000 + 1 % af Resten.

Efter det nye Forslag ændredes 250 til 350, 1000 til 1350, 0,5 til 0,7, 0,75 til 1, 1 til 1,3.

Efter det ændrede Forslag vilde for en Gaardejer med Bruttoformue 125,000 Kr. bestaaende af 100,000 Kr. fast Ejendom, 25,000 Kr. Besætning og Inventar, alt erhvervet f. Eks. 1921 og med 25,000 Kr.s Gæld Beregningen blive denne: Nettoformue 100,000 Kr.; $20 + 50 = 70$ pCt. Fradrag af 125,000 Kr. = 87,500 Kr. Rest-Formue altsaa 12,500 Kr., men da 50,000 Kr. er skattefri, bliver der intet at svare.

Er Ejendommen erhvervet før 1. Januar 1920 bliver Fradraget 20 pCt. af 125,000 = 25,000 Kr. Rest-Formuen bliver da 75,000 Kr.; derfra gaar afgiftsfri 50,000; tilbage er 25,000 Kr., hvoraf skulde svares 0,7 pCt. = 175 Kr.

En Fabrikant med Formue:

Fabriken	400,000 Kr.
Villa	50,000 -
Anden Formue	100,000 -
	<hr/>
	550,000 Kr.
÷ Gæld	50,000 -
	<hr/>
	500,000 Kr.

Fradrag for 400,000 Kr. + 100,000 for Maskiner, Inventar, ialt 500,000 Kr., hvis erhvervet efter 1. Januar 1920 70 pCt. = 350,000, Rest 150,000 Kr. Deraf skattefri 50,000 Kr.; Afgift af 100,000 Kr. = 350 Kr. Hvis erhvervet før 1. Januar 1920, Fradrag 20 pCt. af 500,000 = 100,000, Rest 400,000, Afgift 3950 Kr.

De Formuer, der overhovedet kunde komme ind under Skatten, vilde være Formuer over 50,000 Kr. Af disse fandtes i Skatteaaret 1924—25 ialt henved 40,000; af disse tilhørte: Godsejere og Proprietærer ca. 1200, Gaardmænd 13,000, Husmænd 200; Haandværk og Industri 5000, Handel 5500, Andre ca. 15,000.

For en stor Del af de 40,000 vilde der som Følge af Fradragsbestemmelserne kun blive en ganske ringe, eller slet ingen Afgift. For Formuerne under 100,000 Kr. vilde Afgiften i det hele blive ganske ringe. Af Formuer over 100,000 fandtes henved 15,000; deraf var 1000 Godsejere, 2300 Gaardmænd, 2200 Haandværk og Industri, 3000 Handlende, 6000 Andre.

Den Formueafgift her var Tale om en Gang for alle, har ingen Lighed med den Formueafgift, paa hvilken Socialdemokratiet gik til Valg i 1924, og om hvilken Ministeriet Stauning i Sommeren 1924 fremsatte Forslag. Denne gjaldt et Beløb omtrent 20 Gange saa stort, eller ialt 444 Millioner Kr. For en Formue paa 100,000 Kr. var den 4000 Kr., af 1 Million 116,000 Kr.; den skulde betaales i Løbet af 6 Aar. Det radikale Venstre modsatte sig Forslaget, der vilde have medført en for alle Kreditforhold ødelæggende Inddragning af Kapital. Ministeriet henlagde hurtig Forslaget, der i det hele kun havde Karakter af en Demonstration.

Om *Anvendelsen* af det ved Formueskatten indkomne Beløb var der Uenighed mellem det radikale Venstre og Ministeriet. Det radikale Venstre hævdede, at den fortrinsvis maatte anvendes til Skattelettelser paa andre Omraader. Man foreslog, at $\frac{3}{4}$ skulde ydes som Tilskud til Kommunerne, medens $\frac{1}{4}$ skulde anvendes til de forskellige Tilskud til Arbejder, som havde fundet Tilslutning

fra det radikale Venstre. Disse Tilskud var 3 Millioner Kr. til Industritilskud, 1 Million til Modernisering af Industrivirksomheder, $\frac{1}{4}$ Million til Undersøgelse af Afsætningsmuligheder, 2 Millioner til Grundforbedringsarbejder, 2 Millioner til Kommunerne til offentlige Arbejder. Det var tilsammen $8\frac{1}{4}$ Million, men deraf kunde 2 Millioner tages af Arbejdsløshedsfonden. Dennes Formue vil, forudsat den af Regeringen for i Vinter beregnede Arbejdsløshed, endnu til Foraaret være 9 Millioner Kr. Men dertil kommer, at hvis de foreslaaede Foranstaltninger overhovedet lykkes, saa Tilskudene bruges, vil dette lette Arbejdsløshedsfonden for meget store, nu forudsatte Udgifter. Anvendelsen af ca. 8 Millioner Kr. Tilskud efter de foreslaaede Regler vil betyde Formindskelse af Arbejdsløsheden med 4 Millioner Arbejdsdage. Det vil sige en Besparelse i Arbejdsløshedsunderstøttelse paa o. 12 Millioner; deraf vilde Arbejdsløshedsfonden spare langt mere end de 2 Millioner, her er Tale om at tage fra den.

Det Tilskudsbeløb, der skulde skaffes af Formueskatten, var da ca. 6 Millioner, og dertil vilde en Fjerdedel forslaa.

Det radikale Venstre havde jo imidlertid tilbudt, hvis der siden forelagdes rimelig begrundede Planer om Tilskud til Industrien ud over de 3 Millioner Kr., da at gaa med dertil. Man erklærede sig villig til i saa Fald at forhandle om Pengenes Tilvejebringelse dertil. Finansministeren lagde imidlertid megen Vægt paa, at Penge dertil sikredes paa Forhaand. Det radikale Venstre foreslog derfor enten at baandlægge dertil en Del af den af Finansministeren bebudede Lüksustoldafgift eller at henlægge dertil et Beløb af den foreslaaede Formueafgift; der nævnedes 3—4 Millioner Kr. ud over den ene Fjerdedel. Kom de ikke til Anvendelse, skulde de tilfalde Kommunerne.

De 14—18 Millioner Kr., som tænktes fordelt til Kommunerne, tænktes fordelt saaledes, at $\frac{2}{3}$ deraf fordeltes efter Reglerne fra 1903 om Fordeling af Statstilskud til Kommunerne, medens den ene Trediedel bestemtes til Hjælp for de Kommuner, hvor der i Aar vil fremkomme særlig Vanskelighed paa Grund af svigtende Indtægt.

Om Tilskudsbeløb paa 3 Millioner Kr. har det været sagt, at det vilde være aldeles utilstrækkeligt, hvis der skulde blive Tale om at hjælpe en hel Industri som f. Eks. Tekstil eller Skotøj. Dette er ikke rigtigt. Hvis Skotøjsindustrien bragtes frem til fuld Beskæftigelse, vilde det betyde, at 600 Mand kom i Arbejde. Det betyder 180,000 Arbejdsdage; efter Ministeriets Forslag kunde ydes 2 Kr. pr. Dag = 360,000 Kr. i et Aar. For Tekstil vilde Tallene blive 2000 Mand mere i Arbejde, 600,000 Arbejdsdage, Tilskud 1,200,000 Kr.

Men forøvrig foreligger intet som helst Forslag vedrørende nogen af disse eller nogen anden Industri. De Beløb, de to Industrier kræver som Hjælp i Form af Toldpaalæg, er adskillig Gange større end de Beløb de efter Ministeriets Forslag kunde faa som Tilskud; disse Tilskud anser de ikke for tilstrækkelige til at øge deres Arbejdsstyrke.

De Konservative og Venstre modsatte sig Formueafgiften ogsaa i den ændrede Form; under Behandlingen i Tinget udtalte *Slebsager* om den Tanke, »at tage en Afgift af de Formuer, der har haft Fordel ved Kronestigningen« — »det er for øvrigt en Tanke, der vilde have en ikke ringe Sympati indenfor vort Parti, dersom den var praktisk gennemførlig.« I Virkeligheden er man i det efter radikalt Ønske nu formede Forslag kommet denne Tanke saa nær som praktisk set muligt.

Tekstil- og Skotøjsindustriens Toldkrav.

I det Udvalg, der behandlede Kriseforslaget, fremsattes Henvendelser fra Tekstilindustriens og Skotøjsindustriens Arbejdsgivere og Arbejdere. Henvendelserne er optrykte i Udvalgets Betænkning.

For Tekstilindustriens Vedkommende gik disse ud paa en Forhøjelse af Toldsatserne med 150 pCt. indtil 1. Januar 1928, derpaa 100 pCt. i første Halvaar af 1928, 50 pCt. i sidste Halvdel af 1928.

De Tekstilvarer, Toldforhøjelsen skulde omfatte Varegrupper, af hvilke der i 1925 betaltes en samlet Told af 7,6 Millioner; denne vilde da i 1927 blive forøget med 11,4 Millioner, saa man forudsat uforandret Indførsel vilde naa 19 Millioner Kr. Hvis Indførselen formindskedes, vilde Tekstilindustrien kunne opkræve de store Beløb af Befolkningen; den vilde endvidere kunne forhøje Prisen paa de Varer, der nu fremstilles her i Landet tilsvarende. Det vilde da blive en ganske uforholdsmæssig Byrde, der paalagdes hele det øvrige Folk af Hensyn til denne Industri. Regner vi kun med de 11—12 Millioner Kr. bliver det o. 1000 Kr. for hver Tekstilarbejder, der findes; og da der nu af ca. 12,000 Tekstilarbejdere er 2000 Arbejdsløse, vilde det betyde ca. 6000 Kr. i et Aar for hver, der kunde bringes i Arbejde.

Tilsvarende vilde Forholdet være for Skotøjet. Kravene gik ud paa, at den nuværende Told, 60 Øre pr. kg + 7½ pCt. af Værdien, skulde forhøjes i første Halvaar til 4 Kr. pr. kg + 7½ pCt. af Vær-

dien, i 2. og 3. Halvaar skulde Beløbet formindskes, Forøgelsen vilde i hvert Fald medføre en Fordobling af Beskyttelsestolden. Der betales nu 1 Million i Told om Aaret; Befolkningen vilde da komme til at yde en Million mere, bortset fra Forøgelsen af Prisen paa den nu her i Landet fremstillede Mængde. Der er nu henved 3000 Skotøjsarbejdere, hvoraf 6—700 arbejdsløse. 1 Million svarer til 1500 Kr. pr. Arbejdsløs.

HOVEDREGLERNE FOR YDELSEN AF ARBEJDSLØSHEDSUNDER- STØTTELSE

De gældende Regler for de forskellige Former af Arbejdsløshedsunderstøttelse findes i *Lov om Arbejdsanvisning og Arbejdsløshedsforsikring m. m. af 4. Marts 1924*.

A. Den vedtægtsmæssige Arbejdsløsheds- understøttelse.

I Henhold til den nævnte Lov findes der i Danmark 68 Arbejdsløshedskasser, hvori 270,500 Lønarbejdere har *forsikret* sig mod Arbejdsløshed. Medlemsbidraget er forskellig i de forskellige Kasser, men udgør gennemsnitlig ca. 42 Kr. aarlig. Til denne Forsikring ydes der et Tilskud af Statskassen, der svarer til 35 pCt. af de samlede Medlemsbidrag. Statens samlede Udgift hertil var i Finansaaret 1925—26 3,9 Mill. Kr. og Arbejdernes samlede Medlemsbidrag var i samme Aar ialt 11½ Mill. Kr.

Arbejdere, der paa denne Maade er forsikrede mod Arbejdsløshed, har, naar de rammes af Arbejdsløshed, Ret til Arbejdsløshedsunderstøttelse. Betingelsen er dog, at de paagældende forud har været betalende Medlemmer af en Kasse i mindst 12 Maaneder, og Understøttelse ydes ikke for den første Uges Arbejdsløshed. Understøttelse maa bl. a. ikke ydes til Arbejdere, hvis Arbejdsløshed skyldes Strejke eller Lockout eller som vægrer sig ved at overtage et anvist Arbejde, der svarer til vedkommendes Evne. Retten til Understøttelse bortfalder ogsaa, saafremt den paagældende Arbejder ikke i Løbet af de foregaaende 2 Aar har haft Arbejde i mindst 10 Maaneder. (Denne sidste Bestemmelse kan dog af Socialministeren sættes ud af Kraft under ekstraordinære

Arbejdsløshedsperioder). Understøttelsens Størrelse udgør gennemsnitlig ca. 3 Kr. daglig og kan ydes i et for den enkelte Kasse i dens Vedtægter nærmere angivet Tidsrum. Efter Loven skal Kasserne yde Understøttelse i Arbejdsløshedsperioder paa indtil 70 Dage aarlig, men mange Kasser har fastsat et højere Dageantal, saaledes, at der i Kasserne gennemsnitlig ydes Understøttelse i indtil 90 Dage aarlig.

B. Den ekstraordinære Arbejdsløshedsunderstøttelse.

Arbejdsløshedsfonden.

Til Hjælp for arbejdsløse under en *ekstraordinær* stor og langvarig Arbejdsløshed, er der i Henhold til forannævnte Lov oprettet en *Arbejdsløshedsfond*, hvis Midler tilvejebringes ved Bidrag dels fra Arbejdsgiverne dels fra Statskassen. Arbejdsgivernes Bidrag udgør 5 Kr. aarlig for hver ulykkesforsikret Helaarsarbejder (for Medhjælpere i Landbruget samt for Lærlinge i de to første Læreaar dog kun 2 Kr). Arbejdsgiverne skal dog ikke yde Bidrag for Personer, der beskæftiges ved Husholdningen eller for Personer, der har Kost og Logi hos Husbonden, og som er fæstet for mindst et Aar. Arbejdsgivernes samlede Bidrag udgjorde i Finansaaret 1925—26 ca. 3½ Mill. Kr. Statens Bidrag til Fonden udgør et Beløb, der svarer til 10 pCt. af Arbejdernes samlede Medlemsbidrag til de foran omtalte Arbejdsløshedskasser i det foregaaende Aar samt et Beløb svarende til ½ af den Udgift, Fonden i det foregaaende Aar har haft til Understøttelser og Nødhjælpsarbejder. Statens samlede Tilskud til Fonden udgjorde i 1925—26 ca. 1,7 Mill. Kr. Fonden havde d. 1. Juli 1926 en Størrelse af 15 Mill. Kr.

Retten til Understøttelse.

Ekstraordinær Arbejdsløshedsunderstøttelse bestaar af Tillægshjælp og fortsat Hjælp. Den sidste er betinget af, at vedkommende har opbrugt den *vedtægtsmæssige* Understøttelse, som Forsikringen har givet Ret til, og tillige af, at Socialministeriet efter Indstilling af Arbejdsnævnet (C-Nævnet) har erklæret ekstraordinær Arbejdsløshed i det paagældende Fag. Hovedreglen for, at saadan ekstraordinær Arbejdsløshed kan erklæres, er, at vedkommende

Arbejdsløshedskasse i hver af de sidst forløbne 2 Maaneder har naaet 50 pCt. over Kassens gennemsnitlige Ledighedsprocent for den tilsvarende Maaned i de foregaaende 14 Aar med Udskydelse af de to højeste Ledighedsprocenter.

Understøttelsens Størrelse.

Den fortsatte Hjælp, som herefter ydes, maa efter Loven i Størrelse og Varighed *ikke overstige* den af Arbejdsløshedskassen hidtil ydede vedtægtsmæssige Understøttelse med Tillæg af et Beløb (nu 39 Øre) pr. hjemmeværende Barn under 15 Aar. Kommunalbestyrelsen har dog Ret til herudover at yde Familieforsørgere et Tillæg pr. ledig Dag (nu 60 Øre). Indenfor den her nævnte Ramme fastsættes Understøttelsens Størrelse af Socialministeren efter Indstilling fra Arbejdsnævnet (C-Nævnet). Almindeligvis har den ekstraordinære Understøttelse herefter været fastsat til $\frac{2}{3}$ og $\frac{1}{2}$ af den vedtægtsmæssige, henholdsvis for Forsørgere og Ikke-Forsørgere; men fra 15. Decbr. 1925 til 15. Febr. 1926 forhøjedes disse Understøttelser til fuld vedtægtsmæssig Understøttelse for Forsørgere og $\frac{2}{3}$ for Ikke-Forsørgere. Fra 15. Februar til 15. April 1926 nedsattes derefter Understøttelserne i Forhold til Pristallets Fald, og i Sommerhalvaaret 1926 førtes Understøttelserne atter tilbage til den forud for 15. Decbr. gældende Størrelse. Fra 1. Oktober 1926 er Understøttelserne af Socialministeren forhøjet til samme Størrelse, som var gældende fra 15. Decbr. 1925 til 15. Februar 1926 og uden nogen Regulering efter Pristallet.

Som Eksempel paa, hvad der herefter af en arbejdsløs Mand oppebæres i Understøttelse, kan anføres, at en Familieforsøger i København med 3 Børn under 15 Aar gennemsnitlig vil have ca. 29 Kr. pr. Uge (3 Kr. pr. Dag + 1 Kr. 17 Øre pr. Dag i Børnetillæg + 60 Øre pr. Dag i Forsørgertillæg, og en Ikke-Forsøger vil have gennemsnitlig 12 Kr. ugentlig. Den ekstraordinære Arbejdsløshedsunderstøttelse udbetales de arbejdsløse af Kommunerne, og disse faar herefter de $\frac{2}{3}$ af Udgifterne refunderet af Arbejdsløshedsfonden, saaledes at $\frac{1}{3}$ af Understøttelserne bæres af Kommunerne. I Finansaaret 1925—26 udbetaltes ialt ca. 10 Mill. Kr. i ekstraordinær Arbejdsløshedsunderstøttelse og heraf paahvilede det altsaa Fonden at udrede $\frac{2}{3}$ og Kommunerne $\frac{1}{3}$.

*Uenigheden mellem det radikale Venstre og Socialministeren
i C-Nævnet.*

Den ovennævnte Forhøjelse af Understøttelserne, som Socialministeren iværksatte fra 1. Oktober 1926, gav Anledning til en Uenighed med det radikale Venstres Repræsentanter i C-Nævnet. De nærmere Omstændigheder herved er følgende: Under meget omfattende og langvarig Arbejdsløshed er der Rimelighed i, at de arbejdsløse faar en noget højere Understøttelse om Vinteren end om Sommeren. I 1922 billigede da ogsaa *Kragh* som Indenrigsminister, at den ekstraordinære Understøttelse forhøjedes fra 1. Januar til 1. April. Imidlertid vilde Venstres og de Konservatives Repræsentanter i Vinteren 1925—26 kun gaa med til en Forhøjelse i de sidste 14 Dage af December; men det radikale Venstres Repræsentanter tiltraadte, at Forhøjelsen opretholdtes indtil 15. April, dog saaledes, at der efter Pristallets Offentliggørelse i Februar skete den ovennævnte Reduktion af Understøttelserne i Forhold til Pristallets Fald. Denne Reduktion tiltraadte Socialministeren.

I en Resolution af 24. August 1926 fra Arbejdernes Fællesorganisation i København udtaltes det nu, at

»under Henviisning til Arbejdsløshedens store Omfang og Langvarighed, der i stede højere Grad forøger Nøden i de smaa Hjem, maa det kræves, at Bestemmelserne i den bestaaende Arbejdsløshedslov udnyttes fuldt ud, saaledes at der af Arbejdsløshedsfondens Midler ydes det fulde Maksimum til de arbejdsløse i de Fag, der har Anerkendelse for ekstraordinær Arbejdsløshed.«

To Dage efter denne Resolution, den 26. August, udtalte Socialminister Borgbjerg til »Socialdemokraten« om Resolutionen:

»der er to Hensyn at tage, nemlig det *finansielle* og det *parlamentariske*.

Hvad angaar den finansielle Side af Sagen, da mener jeg, at Midlerne er til Stede. For at bevare Folketingsflertallets Tilslutning, maa jeg i mine Dispositioner regne med Billigelse fra det radikale Partis Medlemmer af C-Nævnet; men naar jeg ogsaa nu føjer disses Ønske om at tage Pristallet i Betragtning, vil jeg tro, at denne Hjælp atter kan blive ydet.«

Stik imod denne Udtalelse foreslog nu imidlertid Socialministeren C-Nævnet at forhøje Understøttelserne fra 1. Oktober uden en saadan Hensyntagen til Pristallet.

Over dette Forslag fra Ministeren afgav det radikale Venstres Repræsentant i C-Nævnet (Dahlgaard; Munch var bortrejst) følgende Erklæring, hvori det bl. a. hedder:

»Det radikale Venstre er villig til at erkende Berettigelsen af, at der i den kommende Vinter, ligesom i Vintrene 1925 og 1922 ydes de arbejdsløse en Vinterhjælp. Naar Ministeriet imidlertid foreslaar, at Understøttelserne skal udgøre samme Beløb som i de to nævnte Vintre, maa jeg minde om, at Understøttelserne derved faktisk forhøjes i Forhold til, som Priserne er blevet lavere. Vi maa imidlertid være glade, om vi under det økonomiske Sammenbrud kan opretholde samme reelle Understøttelse, og jeg maa derfor stille Forslag om, at der fra 15. November til 1. April ydes af Ministeriet foreslaaede Beløb *reduceret i samme Forhold som Pristallet* er faldet fra August 1925 til August 1926. Jeg gør opmærksom paa, at dette Forslag er i Overensstemmelse med den Fremgangsmaade, Ministeriet fulgte sidste Vinter, da man efter Februarpristallets Offentliggørelse reducerede de forhøjede Understøttelser i Februar og Marts i Forhold til Pristallets Fald.«

Arbejdsgivernes samt Venstres og de Konservatives Repræsentanter modsatte sig enhver Forhøjelse.

Ministeren iværksatte derefter Forhøjelsen uden at tage Hensyn til det radikale Venstres Erklæring.

I den nævnte Erklæring til Socialministeren udtalte den radikale Repræsentant endvidere:

»Naar den ekstraordinære Arbejdsløshedsunderstøttelse forhøjes, følger heraf ogsaa større Udgifter for Kommunerne, idet disse betaler $\frac{1}{3}$ og Fonden $\frac{2}{3}$. Jeg ønsker i denne Forbindelse at fremhæve, at Kommunernes Økonomi er saa anstrengt, at alle Bestræbelser fra Statens Side maa gaa ud paa at lette de kommunale Byrder i Stedet for yderligere at forøge dem. Jeg stiller derfor mit Forslag ud fra den Forudsætning, at Ministeriet efter Rigsdagens Sammentræden vil forelægge Forslag om, at de *forøgede* Udgifter alene kommer til at hvile paa Arbejdsløshedsfonden. Dette vil kunne ske, ved at Fondens Andel af de samlede Understøttelser sættes op fra $\frac{2}{3}$ til $\frac{3}{4}$.«

Denne Henstilling efterkom Socialministeren, idet han efter Rigsdagens Sammentræden forelagde Forslag om Fondens Andel af de samlede Understøttelser forhøjedes fra $\frac{2}{3}$ til $\frac{3}{4}$. Dette Forslag stemte det radikale Venstre for, medens mærkelig nok, saavel Venstre som de Konservative stemte mod denne Lettelse for Kommunerne. Forslaget blev derefter ikke gennemført i Landstinget inden Rigsdagens Hjemsendelse.

C. Støtte til arbejdsløse, der har opbrugt baade den vedtægtsmæssige og den ekstraordinære Arbejdsløshedsunderstøttelse.

Under lange ekstraordinære Arbejdsløshedsperioder fremkommer det Forhold, at Arbejdsløsheden for en Del Arbejdere varer saa længe, at de opbruger baade den vedtægtsmæssige Understøttelse, som de i Henhold til deres Forsikring har Ret til, og den ekstraordinære Understøttelse, der, som nævnt, kun ydes i et ligesaa langt Tidsrum som den vedtægtsmæssige. I Vinteren 1925—26 var saaledes paa et vist Tidspunkt ca. 7000 Arbejdere uden enhver Understøttelse, og et lignende Forhold vil indtræde i Vinteren 1926—27. Spørgsmaalet rejser sig da nødvendigvis om under en eller anden Form at bringe Hjælp i saadanne Tilfælde. I Vinteren 1925—26 vedtoges med Henblik herpaa en Lov (gældende til 1. April 1927), der gav Arbejdsløshedskasserne Ret til at forlænge det Antal Dage, hvori de yder vedtægtsmæssig Understøttelse med en Trediedel, idet der samtidig gaves Kasserne Ret til foreløbig at laane de til denne Udvidelse af Forsikringsydelsen nødvendige Beløb af Arbejdsløshedsfonden; men disse Beløb skal af Kasserne tilbagebetales Fonden, og det paalægges Arbejdsløshedskasserne til dette Formaal at paalægge deres Medlemmer et Ekstrakontingent. Denne Lov er dog kun benyttet i meget ringe Omfang, idet de fleste Kasser ikke under de store Krav, en saa stor Arbejdsløshed som den nuværende stiller til deres Medlemmer, tør gaa til Paaligning af Ekstrakontingent.

Socialministeren har derfor den 14. Oktbr. 1926 fremsat Forslag i Folketinget om *Krisehjælp til arbejdsløse*, gaaende ud paa, at Arbejdsløshedskassemedlemmer, som har opbrugt baade den vedtægtsmæssige og den ekstraordinære Understøttelse i Tiden indtil 1. April 1927 fortsat skal kunne oppebære ekstraordinær Understøttelse i et Tidsrum, der svarer til Halvdelen af det Tidsrum,

for hvilket de er berettiget til at oppebære *vedtægtsmæssig* Understøttelse. Dog at Børne- og Forsørgertillæget bortfalder.

Det radikale Venstre har heroverfor erkendt, at de arbejdsløse, der saaledes staar uden Hjælp af nogen Art, maa hjælpes, men fandt det forkert, naar Forslaget fratager Forsørgerne Børne- og Forsørgertillæget, men opretholdt Ikke-Forsørgeres Understøttelse fuldt ud og stillede derfor i Folketinget et Ændringsforslag i Overensstemmelse med Partiets Stilling i C-Nævnet, gaaende ud paa, at Nedsættelserne skulde ske, ved at Understøttelserne nedskreves baade for Forsørgerne og Ikke-Forsørgerne efter Pristallet. Dette vilde have til Følge at Forsørgerne fik lidt mere og Ikke-Forsørgeren noget mindre end efter Ministerens Forslag.

Venstre, der iøvrigt modsatte sig Loven, stemte for dette Ændringsforslag, saaledes at det mod Socialdemokratiets Stemmer, vedtoges i Folketinget. I den saaledes ændrede Skikkelse vedtoges Forslaget derefter i Folketinget med Socialdemokratiets og det radikale Venstres Stemmer mod de to andre Partier; men Forslaget kom derefter ikke til Behandling i Landstinget forinden Rigsdagens Hjemsendelse.

Moratorium for Landbrugere.

Under Behandlingen af Regeringens Kriseforslag, som indeholdt Bestemmelser om Henstand med Afdrag paa Gæld for Statshusmænd (se Side 9), udtalte det radikale Venstres Ordfører i Tilknytning til disse Bestemmelser (Folketingstid. 1926—27, Spalte 393):

»Det kan ikke være anderledes, end at naar man ser dette Forslag, gaar Tanken straks til de mange Landbrugere udenfor Statshusmændenes Kreds, som har købt i disse Aar, og det ved alle, at blandt dem er der mange, som kun ved Dygtighed og Sparsommelighed har skaffet sig Mulighed for at faa eget Hjem. Det Forhold, vi her staar overfor, er jo det simple, at Paripolitikken har berøvet dem alt det, de ejer, har medført, at de enten herefter maa leve i Armod og Slid, eller at de maaske ikke en Gang vil kunne blive ved deres Virksomhed.

Det forekommer os, at sammen med det Forslag, her er stillet, maa behandles Spørgsmaalet om en Haandsrækning til dem, jeg her har nævnt. Jeg er ganske klar over, at overfor dem, der har købt i det frie Marked, kan Spørgsmaalet ikke løses paa samme Maade og efter den Linie, som det kan for Statshusmændenes Ved-

kommende. Men jeg kan dog ikke tro andet end, at der vil kunne findes en Form for et Moratorium, som kan hjælpe dem, der fortjener det mest.

Denne Tanke er, har jeg set, afvist af Landboforeningerne, vistnok med den Begrundelse, at man maa regne med, at et saadant Moratorium vil være svækkende for Realkrediten. Jeg vilde finde dette ganske utænkeligt, naar Kreditforenings- og Hypotekforeningslaan holdes udenfor en saadan Lovgivning. Men man maa dog i denne Forbindelse huske paa, at mange af dem, der har købt i disse Aar, har forpligtet sig til store ekstraordinære Afdrag paa Gælden til den foregaaende Ejer; altsaa der foregaar en Gældsstiftelse mellem Sælger og Køber, som indeholder store ekstraordinære Afdrag paa Gælden. Og jeg kan ikke tro, at det i mindste Maade vilde røkke Realkrediten her i Landet, om i saadanne Tilfælde, hvor det er en Mands økonomiske Eksistens om at gøre, de ekstraordinære Afdrag midlertidigt blev nedsat til Afdrag af ordinær Størrelse. Maa jeg have Lov til at føje til dette Afsnit, at det forekommer mig, at der i den Skæbne, der har ramt mange af de unge Landmænd, som i de sidste Aar er lokkedé ind i Ejendommene, for derefter at blive Paripolitikens Ofre, ligger en saadan Tragedie, at jeg synes, det er Rigsdagens og Regeringens Pligt ogsaa paa anden Maade nøje at overveje, om der ikke skulde kunne findes andre Veje, eventuelt ved Bistand af Landbrugsorganisationerne eller Kommunalbestyrelserne til at række en hjælpende Haand til dem, om hvem det kan siges, at de har Energien og Dygtigheden og Evnen til Sparsommelighed, men for hvem det blot gælder om at komme over det døde Punkt, de befinder sig paa i Øjeblikket.

I Udvalget forhandlede derefter med Landbrugsministeren om Sagen, og Forhandlingerne resulterede i, at Socialdemokratiet og det radikale Venstre enedes om, at følgende Paragraf skulde ind sættes i Loven:

»Indtil den 31. December 1928 kan en efter den 1. Januar 1919 stiftet Gæld, der er sikret ved Pant i Landbrugsejendomme, jfr. Lov Nr. 106 af 3. April 1925, ikke fordres betalt selv om Gælden er forfalden i Henhold til Pantebrevets Bestemmelser eller som Følge af Opsigelse fra Kreditors Side, medmindre Skyldneren undlader rettidig at betale Renter eller paa anden Maade misligholder Pantebrevets Bestemmelser. Som Misligholdelse fra Debitors Side betragtes ikke Undladelse af at betale den Del af forfaldne Afdrag, som maatte overstige 1 pCt. af Gælden. Dog er Skyldneren, hvis

Kreditor henvender sig til ham derom, pligtig til inden Forløbet af 14 Dage at afgive skriftlig Erklæring om, hvorvidt han vil gøre Brug af sin Ret efter nærværende Paragraf.«

Den toaars Henstand, som her gives med Hensyn til *Opsigelse* og *Afdrag*, angaar altsaa Gæld med Pant i Landbrugsejendomme stiftet efter 1. Januar 1919, *saafremt Afdragene overstiger 1 pCt.* Denne sidste Begrænsning medfører, at al Kreditforenings- og Hypotekforeningsgæld falder udenfor Moratoriet.

Venstre ønskede ikke paa nærværende Tidspunkt at deltage i Forhandlingerne om denne Sag, og udtaler derom i Betænkningen:

»Man kan ikke gaa med til at give et saadant Moratorium gennem et Lovforslag som det foreliggende. Dernæst: Skulde der overhovedet være Tale om et Moratorium for Landbrugsejendomme, da maatte Forslag herom efter Mindretallets Opfattelse indgaa som Led i et almindeligt Moratorium for Gæld paa fast Ejendom, og det maatte da formentlig blive Justitsministeren, der kom til at fremsætte Forslag herom. Kun derigennem kunde der blive Mulighed for den nødvendige Overvejelse og Undersøgelse ogsaa af et saadant Forslags juridiske og retlige Sider. Overfor et eventuelt Forslag i den Retning maa Mindretallet imidlertid forbeholde sig fuld Frihed.«

De Konservative udtaler i Betænkningen:

»Man maa af principielle Grunde nære store Betænkeligheder ved at gaa med til et Moratorium, der vil gribe dybt ind i bestaaende private Kontraktsforhold og let virke svækkende paa Realkrediten, dels er den foreslaaede Bestemmelse saaledes formuleret, at den baade gaar videre end fornødent og omvendt ikke medtager Tilfælde, hvor Debtors Interesse i et Moratorium er mindst lige saa stor som i de af Ændringsforslaget omfattede. Overhovedet maa vi mene, at Forslag i denne Retning er af en saa indgribende Karakter og forudsætter saadanne forudgaaende Undersøgelser og Overvejelser, at de bør fremsættes som selvstændige Forslag.«

Bistand for Landbrugere til Opnaelse af Akkord.

Under Behandlingen af Kriseforslaget tiltraadte alle Partier en ny Paragraf saalydende:

»Til at bistaa Ejere af Landbrugsejendomme ved Opnaelse af Akkord nedsættes i hvert Amt et Udvalg, bestaaende af 3 Medlemmer. Formanden udnævnes af Landbrugsministeren. Af de tvende andre Medlemmer vælges den ene af De samvirkende danske Landboforeninger, og den anden af De samvirkende danske Husmandsforeninger.«

Samarbejde mellem Partierne.

Det radikale Venstre har baade under Ministeriet Neergaard og under Ministeriet Stauning atter og atter hævdet, at et enkelt eller to Partier ikke vilde kunne gennemføre de fornødne Foranstaltninger til Mildnelse af Erhvervskrisen, ja, at et Samarbejde paa dette begrænsede Omraade var fornødent mellem alle 4 Partier. Det kan tænkes under forskellig Form. I Krigstiden gennemførtes paa mangfoldige Omraader et saadant Samarbejde under Ledelse af den radikale Regering; det blev muligt, fordi denne var villig til at tage det fornødne Hensyn til de forskellige Partier.

Under Ministeriet Neergaard var der ikke Tale om nogen Art af Samarbejde mellem andre end Venstre og de Konservative. I Begyndelsen af 1923 under den store Arbejdsløshed, som Krisen da fremkaldte, fremkaldte Socialdemokraterne en Forhandling i Folketinget om Erhvervskrisen. Det radikale Venstre foreslog da en Dagsorden, der opfordrede Regeringen til »at tilvejebringe en samlet Forhandling mellem Repræsentanter fra Rigsdagen, Kommunerne og de forskellige Erhverv om Midlerne til at begrænse Krisens skadelige Følger.« Den afvistes haanlig af Regeringen og de Konservative og forkastedes med 75 St. mod 56.

Under Ministeriet Stauning er sket forskellige Tilløb til et Samarbejde, men det er ikke lykkedes at faa dette i Gang, og et samlet Forsøg paa at drage Rigsdagens Partier ind i et saadant Samarbejde er ikke sket. Under Kriselovsforhandlingerne har det radikale Venstre foreslaaet at tilvejebringe et Udvalg, der kunde blive Centrum for saadanne Forhandlinger. Ogsaa fra konservativ Side

fremkom Forslag derom; det radikale Venstre sluttede sig til den af de Konservative ønskede Form for Udvalget; et Rigsdagsudvalg med tre Medlemmer af hvert Parti. Socialdemokratiet var ikke uvilligt dertil, medens Venstre som sædvanlig stillede sig afvisende. Da Ministeriet afbrød Forhandlingen, bortfaldt jo dermed Muligheden.

Efter Valget vil Partierne imidlertid være henvist til Samarbejde, hvis der skal gøres alvorligt Forsøg paa at mildne Krisen. Det er muligt, at Forholdene efterhaanden er blevet saadanne, at det kun kan komme i Gang ved Dannelsen af et Ministerium af de 4 Partier. Et saadant maatte da begrænse sin Opgave til Gennemførelsen af en Række Kriseforanstaltninger, og dets Tilværelse vilde sikkert kun blive kortvarig. Og i hvert Fald er det kun en af Mulighederne. Et Ministerium af et Parti med den fornødne Vilje til at tilrettelægge Samarbejdet, kunde ogsaa tænkes at bringe dette i Stand under Forhandling med et Udvalg fra Partierne.

Forhandlingerne om Samlingsministerium ved Krigens Begyndelse.

Angaaende det radikale Venstres Villighed til at tiltræde et Samlingsministerium i 1914 erindres om følgende:

Den 5. August 1914, da Formændene for Partierne og andre ledende Mænd i disse efter Ministeriets Opfordring var kommet til Stede for sammen med Ministeriet at overveje de Spørgsmaal, der forelaa ved Krigens Udbrud, spurgte man fra *Ministeriets Side*, om man ikke vilde anse det for heldigt, at der dannedes et *Ministerium af alle Partier*. Spørgsmaalet besvaredes ikke. Senere paa Dagen, da Parti-Formænd og andre Politikere af »Venstre« og det konservative Parti havde samlet sig i Rigsdagen og sendt Bud til Ministeriet om, at man ønskede *Lejlighed til at udtale sig, før de i Anledning af Krigen foreliggende Spørgsmaal afgjordes*, indfandt Konsejlspræsidenten og Indenrigsministeren sig i denne Forsamling meddelte dem Regeringens Beslutning med Hensyn til de Spørgsmaal, der den Dag skulde afgøres, men bad dem dernæst fortsætte Overvejelsen af Betingelserne for at danne et Ministerium af alle Partier, en Mulighed, om hvilken der ved samme Lejlighed førtes nogen Forhandling. Ministeriet modtog siden *ingen Besked* fra de to Partier om Sagen, det fik kun underhaanden Oplysninger om, at der, som Stemningen var, ingen Mulighed fandtes. Fra Socialdemokratiet fik man Besked om, at det var imod en saadan Ordning af Ministeriet. Under en Diskussion mellem Finansministeren og *J. C. Christensen* i Folketinget den 2. Juli

1915 (Folketingstidende 1915, Sp. 109 og flg.) om denne Henvendelse påstod J. C. Christensen, at Spørgsmaalet ikke havde været rejst »som et Spørgsmaal, Ministeriet ønskede, der skulde optages en alvorlig Forhandling om i Partiernes« (Sp. 146). I den Anledning udtalte *Sigvald Olsen*, der havde været til Stede som Socialdemokraternes Repræsentant ved det første Møde den 5. August, at han havde forelagt Ministeriets Forespørgsel i sit Parti. »Og havde vi haft Ønske om, at der skulde dannes en udvidet Regering eller en anden Regering, havde vi sagt til i Tide« (Sp. 149). Det oplystes under Forhandlingen, at ogsaa J. C. Christensen og Hammerich havde meddelt Forespørgslen i deres Partier (Sp. 150 og 156), men intet af disse Partier havde udtalt sig derom overfor Ministeriet. J. C. Christensen blev ved med, at Spørgsmaalet ikke var alvorligt nok, i alt Fald ikke anden Gang. Konsejlspræsidenten udtalte i den Anledning: *»Henvendelsen var saa alvorlig, som nogen Henvendelse kunde være, maaske paa en af de alvorligste Dage, som nogen Sinde har været i Danmarks Riges Historie«* (Sp. 155), og J. C. Christensens Udtalelser om, at han ikke havde foranlediget en Behandling af Sagen i Partiet, men kun meddelt den, sagde Konsejlspræsidenten: *»Hvorledes det ærede Medlem vil handle overfor sit eget Parti, hærer han selv Ansaret for, naar Ministeriet har henvendt sig til ham som til Rigsdagens andre Partiformænd og bedt ham overveje, hvor vidt der burde dannes et andet og helt nyt Samlingsministerium, eller det burde være saaledes, at der toges nye Medlemmer ind i det daværende og nuværende Ministerium, saa at det fik en bredere Basis. Naar vi har sagt det ikke een, men to Gange til det ærede Medlem den 5. August, maatte det virkelig være hans Sag at skønne over, hvorvidt han skulde forelægge det for sit Parti eller ikke, og det maatte være hans Sag at bringe Ministeriets Besked om, hvilket Resultat Overvejelser i hans Sind og paa hans Partisammenkomst havde bragt«* (Sp. 154—55). Det er en Selvfølge, at Ministeriet ikke under de daværende Forhold kunde skabe almindelig Uro og Usikkerhed udadtil og indadtil ved en offentlig Forhandling med Partiernes om en Ændring af Ministeriet. Muligheden for en saadan kunde kun undersøges underhaanden, saaledes som det skete ved Henvendelsen til Formændene. Skulde der foretages Ændringer, maatte disse være aftalte, før der fremkom nogen som helst Meddelelse derom.

Sandheden var, at den 5. August, og den nærmest følgende Tid, da Landets Stilling syntes usikker, vilde Venstre og det konservative Parti ikke have Medansvar for Landets Styrelse og for de

nødvendige Beslutninger, som da toges. Senere, da det viste sig, at disse Beslutninger og hele Ledelsen af Landets Politik bragte Danmark en tryggere Stilling, end man den 5. August havde ventet at faa, dukkede hos »Venstre« Ønsker op om at være med i et Samlingsministerium, Ønsker, der dog aldrig fik Udtryk i en Henvendelse til Ministeriet, men kun benyttedes i Agitationen.

Det kirkelige Udvalg.

(Se Valgbogen for 1925 Side 21 og Valgbogen for 1926 Side 35).

Da Kirkeminister Dahl, ganske stridende mod, hvad han havde udtalt ved Finanslovens 1ste Behandling i Folketinget November 1925, et Par Maaneder efter sluttede sig til og støttede Forslaget om Nedsættelsen af et kirkeligt Udvalg, da dette blev fremsat i Landstinget af den konservative H. Rasmussen Byskov, kunde man befrygte, at Forslaget atter i Aar vilde komme frem. Dette skete ogsaa, idet Ministeren kort efter den nu afholdte Rigsdags-samlings Begyndelse, fremsatte Forslaget i Landstinget. Første Behandling blev kun ganske kort. Det konservative Folkeparti og Socialdemokratiet anbefalede, Venstre og det radikale Venstre anbefalede at forkaste Forslaget. Ingen ønskede Udvalg, og Forslaget kom derfor hurtig til 2den og 3die Behandling. Ved Afstemningen, der fandt Sted den 27. Oktober *faldt*, efter Navneopraab, Forslaget med 37 mod 37. Venstremanden Bækgaard stemte for. Kloppenborg svarede: Stemmer ikke, og Socialdemokraten C. F. Sørensen var fraværende paa Grund af Sygdom.

Brud paa den demokratiske Linie.

Socialdemokratiet paastaar rundt paa Vælgermøder, at det radikale Venstre har gjort Brud paa den fælles demokratiske Linie. Paastanden er udenfor al Fornuft. Det er ikke muligt for nogen Socialdemokrat at paapege noget Punkt, hvor det radikale Venstre siden 1924 har forladt Demokratiets Veje.

De Omraader, hvor det radikale Venstre har nægtet at støtte Socialdemokratiet, er følgende:

- 1) Grønlandstraktaten, som gennemførtes af Socialdemokraterne sammen med Venstre.

- 2) Kirkepolitiken, hvor Socialdemokratiet har samarbejdet med de Konservative vedrørende Nedsættelserne af det kirkelige Udvalg.
- 3) Paripolitiken, som Socialdemokratiet gennemførte sammen med Venstre og de Konservative, og som betegner den største Gave til Landets største Formueejere, som endnu er set.
- 4) Toldpolitiken, hvorom ledende Socialdemokrater Gang paa Gang er fremkommet med Udtalelser, der kun kunde opfattes som Udtryk for, at man ønskede en Forhøjelse af Toldbeskyttelsen gennemført, og hvor kun det radikale Venstres bestemte Optræden har holdt Partiet tilbage.
- 5) Forlængelsen af Landmandsbankgarantien, hvoroverfor det radikale Venstre har hævdet, at denne Ordning er en Ulykke for Erhvervslivet og en Fare for Statens Økonomi og derfor bør afvikles hurtigst mulig.

Disse Eksempler belyser klart, at det er det radikale Venstre, der har haft Vanskeligheder med at varetage det arbejdende Folks Interesser ogsaa overfor Socialdemokratiet.

Naar Regeringen kun har kunnet finde som Aarsag til at udskrive Valg, at det radikale Venstre ikke vil give saa mange Millioner til en Tilskudsordning, som Ministeriet ønsker, forinden Ordningen har vist sin Holdbarhed, da er dette det bedste Bevis for, at der ikke har været noget Punkt, hvor Socialdemokratiet med Rette har kunnet gaa ud til Vælgerne og sige, at det radikale Venstre har svigtet Demokratiets Sag, og det er tillige Bevis for, at Regeringens Afbrydelse af Samarbejdet skyldes, som *Stanning* udtalte paa et Møde i Slagelse, at man *»vil frigøre sig for Vanskeligheder, som det tilkommer andre at bære.«*

REGNSKAB OG BUDGET

Naar man har gennemlæst Statsregnskabet for 1925—26, har man et Billede af Velhavenhed og Forretningstrivsel. Regnskabet strømmer over af Penge, Aarets Drift er forløbet heldigt. Staten anvendte bl. a. sine Penge til at forbedre sin Status, den bragte sin Gæld betydelig ned og skaffede sig nye Formueværdier. Men den, der heraf vilde slutte, at alt saa lyst ud, vilde saasnart han vendte sig til Finanslovsforslaget for 1927—28, faa et andet Syn, og hvad Finanslovsforslaget ikke siger, det taler en hel Række andre Kendsgeringer højt om.

1.

I forrige Aargang af Aarbogen er givet en ret udførlig Fremstilling af de nye Principer for Opstilling af Statens Budget (*Finanslov og Tillægsbevilling*) og dens Regnskab (*Statsregnskabet*). Hertil maa Læseren henvises, idet man ved Sammenligning af det nu aflagte Statsregnskab, det første der følger den nye Form, med de tidligere maa erindre, at en umiddelbar Sammenligning mellem Tallene ikke kan drages. Ved Forelæggelse af Statsregnskabet gjorde Finansministeren opmærksom herpaa, idet man i nogle Venstreblade ifjor havde undladt at tage Hensyn til den ændrede Opstilling og derfor var kommet til at give sine Læsere ganske vildledende Oplysninger. Driftsregnskabet (Statens Husholdningsregnskab) for 1924—25 viste efter *den gamle Form* et Overskud paa 14,5 Millioner, efter *den nye Form*, hvor paa saa mange Maader Kravene til en virkelig Driftbalance er skærpet, vilde Regnskabet derimod have udvist et Driftunderskud paa 19,5 Millioner. Hermed maa man sammenligne Driftoverskudet, der for 25—26 er 1.1 Million, og man vil deraf se, hvor meget bedre det sidste Regnskab er end det foregaaende. Hvorledes er da 1925—26

forløbet? Paa *Driftsregnskabet* — Husholdningsregnskabet kan man ogsaa kalde det, fordi det viser det danske Stats-hjems Aarsindtægter og Udgifter — er Indtægten opført til 382,7 Millioner, Udgifterne til 381,6. Men paa Indtægtssiden er bl. a. Statens Domæner og Virksomheder opført med et negativt Resultat, og man ser derfor bedre, hvad der er foregaaet ved at nævne de virkelige Indtægter.

Staten har da som *Driftsindtægter* haft i Skatter og Afgifter 406 Millioner og i andre Aarsindtægter ca. 8 Millioner, ialt 414 Millioner Kroner. Med disse Beløb er betalt alle Statens Aarsforpligtelser af hvilkensomhelst Art, dets samtlige aarlige Husholdningsudgifter, administrative, retssikrende, sociale, sundhedsmæssige, militære og alleslags kulturelle og endvidere er dermed dækket Statens Renter af sin Gæld og Underskudet paa dets Domæner (2 Millioner) og Virksomheder (25 Millioner) eller rettere, da Virksomhederne rent driftsmæssig har betalt sig, har man dækket Forrentningen af de Kapitaler, der er anbragt i Virksomhederne og de Afskrivninger, som anses for nødvendige for at ikke Slid og Ælde skal forringe Kapitalen.

Herefter er der blevet 1,1 Million Kroner tilovers som Aarets Driftsoverskud, og dette er overført til Statens Formueregnskab.

Paa Formueregnskabet har Staten som særlige Indtægter udover de Beløb for Afskrivninger, der er afholdt af Driften og overført til Formueregnskabet, og for Salg af Ejendomme og Materialer, haft 13 Millioner fra *Arveafgiften*, der tidligere opførtes som en almindelig Skatteindtægt paa Husholdningsregnskabet, men nu skal anvendes til Erhvervelse af Formue eller Formindskelse af Gæld — samt 23,5 Millioner fra Valutaskatten, der er bestemt til Afbetaling paa Statens Gæld til Nationalbanken (fra Landmandsbankordningen). Endvidere har man anvendt Aarets Driftsoverskud 1,1 Million Kroner og 4,5 Millioner af Kassebeholdningen — ialt ca. 42 Millioner. For dette Beløb har man anskaffet nye Anlæg og Ejendomme for 13 Millioner, forøget Udlaan og forbedret forskellige Pengemellemværender med Institutioner og andre for 4 Millioner netto, og endelig tilvejebragt en Nettoformindskelse af Statsgælden paa 25 Millioner.

Det vil altsaa sige, at Staten, da den har formindsket sin kontante Kassebeholdning med 4,5 Millioner, men anvendt 42 Millioner til Formuefremgang, har forbedret sin samlede Formuestatus med 37,5 Millioner Kroner. Det er meget længe

siden, om nogensinde, at Staten har kunnet opvise et saadant Resultat af et Aars Drift.

For kun at holde sig til de rene *Pengekonti*, Statens Gæld og dens Kassebeholdning, saa er Kassebeholdningen altsaa gaaet ned med 4,5 Millioner, Statsgælden med 24,8 Millioner, hvortil kommer at Staten i det samme Aar ved at konvertere det første Neergaardske Laan af 1921 har tjent 35,3 Millioner Kroner, en Fortjeneste, der ikke opføres paa hverken Drifts- eller Formueregnskabet men paa en Oversigt over Bevægelser i Statens Nettoformue. Meget tydelig viser Forskellen paa de foregaaende Aar og Aaret 1925—26 sig ved Forandringen i Kassebeholdning og Gæld.

Ifjor meddeltes en Oversigt over disse Forandringer i Aarene fra 1920—25. Med Rettelse af to smaa Trykfejl gentages den her og Aaret 25—26 tilføjes, idet ÷ betyder *aftaget* og + *vokset*.

	Kassebeholdning Mill. Kr.	Gælden Mill. Kr.	Forbrugt Mill. Kr.
1920—21	÷ 106,2	+ 148,4	254,6
1921—22	÷ 56,9	+ 127,8	184,7
1922—23	÷ 60,3	+ 39,5	99,8
1923—24	÷ 58,5	+ 14,7	73,2
1924—25	÷ 33,3	÷ 4,5	28,8
	÷ 315,2	+ 325,9	641,1
			Opspart og fortjent
1925—26	÷ 4,5	÷ 60,0	55,5

Det har saaledes vist sig at være rigtigt, hvad der bebudedes i Aarbogen ifjor, at Finansaaret 25—26 vilde blive det første Opsparingsaar efter 1919—20.

2.

Men medens Staten saaledes har formindsket sin Gæld gennem Borgernes Skatteydelse, er samtidig en ny Gæld, der endnu ikke er fort ind paa Regnskabet, vokset op: Staten har betalt den Gæld, den stiftede i Nationalbanken for at kunne bidrage 40 Mill. Kr. til en ny Aktiekapital for Landmandsbanken, men derefter har Landmandsbanken paa sit sidste Regnskab maattet meddele, at den har lidt saadanne yderligere Tab, at ikke blot alle Reserver og den nye Aktiekapital er forsvundet, men at Staten hæfter for et Beløb af ca. 130 Millioner, som maa anses for tabt eller hvoraf ialtfald kun en ringe Del kan ventes indvundet. En Halvpart af

dette Tab skyldes den økonomiske Krise, som den voldsomme Kronestigning i det sidste Aarstid har skabt, og dermed er vi ved den Aarsag, som formørker det lyse Billede, Statsregnskabet for 25—26 tegner.

Finanslovforslaget for 1927—28, som nu er foreslaaet, bærer stærke Vidnesbyrd om Kronestigningen og den økonomiske Krises Virkninger, idet alle Tal er formindskede. Da det dog ikke er sket i tilstrækkelig Grad, vil Vinterens politiske Overvejelser bl. a. dreje sig herom.

Medens Regnskabet for 1925 viser, at Statens Driftsindtægter var ialt 414 Milioner, opfører Forslaget kun saadanne Indtægter (Skatter og andre) til et Beløb af 357 Milioner, altsaa 57 Millioner mindre. Det er særlig Indkomst- og Formueskatten, der ventes at gaa ned paa Grund af Krisens Ødelæggelse af Virksomhed, Formue og Indtægt. Disse direkte Skatter, der i 25—26 indbragte 146½ Millioner, regnes i 27—28 kun at ville indbringe 105 Millioner, medens Told- og Forbrugsafgifter, der i 25—26 indbragte 206,9 Mill., regnes i 27—28 at ville indbringe 191,5 Millioner. Rundt regnet viser dette, at der ventes et Fald paa ca. 30 pCt. i de direkte Skatter og 8 pCt. Fald i de indirekte.

Det vil i denne Henseende ikke være uden Interesse at se, hvorledes disse Skatters Udbytte har været igennem nogle Aar, sammenlignet med det forventede Udbytte i indeværende og næste. I det vi begynder med 1916—17, da Krigens Virkninger begyndte at mærkes stærkt paa vore Budgetter, er Tallene følgende. Statsregnskabernes Tal har kunnet anvendes for Aarene fra 16—17 til 25—26, medens de to sidste Aars Tal er hentet fra henholdsvis Finanslov og Finanslovsforslag.

	Skat paa Indkomst og Formue	Told og Forbrugsskatter
	Mill.	Mill.
1916—17	108,2	65,9
1917—18	239,3	70,9
1918—19	230,3	83,9
1919—20	325,3	170,8
1920—21	301,7	174,5
1921—22	243,3	154,5
1922—23	159,5	175,5
1923—24	126,3	211,6
1924—25	127,9	216,1
1925—26	146,5	206,9
1926—27	126,3	194,3
1927—28	105,0	191,5

De direkte Skatter ventes saaledes i 1927—28 at indbringe omtrent det samme som i 1916—17, men Forbrugsskatterne ca. 3 Gange saa meget! Det fortæller om Fald i Indtægterne, men tillige om hvor uhyre høj Skatten paa Forbruget er blevet.

Løvrigt er Budgettallene lavere end Skattetallene, fordi som tidligere nævnt Domæner og Virksomheder med deres Underskud (1,5 og 14,4) opføres paa Indtægtsiden som $-$ Tal. Drifts-Budgettet har derefter en Indtægtsside paa 341,5 Millioner Kroner og en Udgiftsside paa 340,2 Millioner Kroner, altsaa et Overskud paa 1,3 Millioner. Som bekendt er Militærudgifterne foreslaaet nedsat ekstraordinært med 10 Millioner, men med dette Beløb er samtidig Indenrigsministeriets Budget forhøjet, idet de 10 Millioner foreslaas fordelt til Kommunerne for at muliggøre Skattelettelser i disse. Den virkelige Nedgang i Udgifter siden 25—26 er saaledes 51,3 Millioner.

Formuebudgettet er opgjort med et lille Overskud og regner med Nyanlæg til et Beløb af ca. 10 Millioner, Nettoformindskelse af Gæld paa ca. 4 Millioner og Nettoforøgelse af Udlaan etc. paa 4,5. Der tilvejebringens gennem Arveafgiftens 12 Millioner, og den Rest af Valutaydelsen (Motoromsætningsafgiften), der altsaa foreslaas bevaret, 6,5 Millioner.

Da der regnes med en Forøgelse af Kassebeholdningen paa en knap Million, viser alle disse Tal, at Finansministeren tænker sig i Aaret 1927—28 at forbedre Statens Formue-Status med over 19 Millioner Kroner. Men Ændringer i Loven og den derefter følgende Tillægsbevillingslov vil i høj Grad forandre disse Tal. Thi hvorledes er det ogsaa muligt at tro, at man under en Krise af saa voldsom Art som den nuværende, hvor Borgernes Indtægter og Formuer synker eller forsvinder, skal kunne ikke blot opretholde Statens Drift gennem Skatterne, men tillige for disse erhverve Formue til Staten? Det radikale Venstre vil saaledes foreslaa Motoromsætningskatten overført til Kommunen og virke for en yderligere Nedsættelse af Statsudgifterne, ligesom det er tvivlsomt om de indirekte Afgifter kan give et saa stort Udbytte som beregnet.

TRONTALEN

Der er sagt, at Rode og Zahle ved at paahøre Statsministerens Oplæsning af Trontalen i Zahles Hjem, skulde have forpligtet sig til Paritetspolitikken.

Herimod kan fremlægges som Vidnesbyrd en Udtalelse af Hr. Neergaard, hvis Ord vel staar til Troende i vore Modstanderes Kreds.

Den 17. November 1925 (Folketingstidende Sp. 2093) under Behandlingen af Forslag til Lov om Ændringer i Lov om Valutaforanstaltninger, hvori der oprindeligt stod en Bestemmelse om, at *Maalet var Kronens »Højnelse«*, udtalte Hr. Neergaard, at Ministeriet Stauning indtil den 8. Oktober 1925 havde indtaget det Standpunkt, at det vilde have fastslaaet, at Formaalet med Valutapolitikken var Pariteten. Hertil havde Ministeriet Tilslutning fra 3 Partier — Højre, Venstre og Socialdemokratiet — og var derfor sikker paa at kunne faa det vedtaget i begge Ting; men saa indtraadte »en overraskende Vending« i Ministeriets Holdning. Denne »Vending« forklarer Hr. Neergaard saaledes:

»Det radikale Parti, der først nølende havde famlet med Tanken om Nedskæring, begyndte nu at nærme sig den paa en mere udpræget Maade og forlangte af Statsministeren, at han skulde forlange en sagkyndig Redegørelse for Virkningen af en Nedskæring til 91, en Værdi, der svarer til den engelske Shilling, og erklærede, hvad der var det afgørende, at de ikke kunde gaa med til, at Ordet »Højnelse« blev staaende. Efter at denne Erklæring var faldet, tilspidsede Spørgsmaalet sig jo, og det var ganske klart, at det saa vilde faa en særlig Betydning, om dette Ord: Højnelse eller en mere præcis Henviisning til Guldpariteten faldt ud, uden at noget andet indsattes. Jeg (Neergaard) tog paa mit Partis Vegne Afstand fra Nedskæringen, og det saa meget mere, som det straks fra radikal Side blev proklameret, at Regeringens Bøjen sig for det radikale

Forlangende betød Neutralitet i Spørgsmaalet Nedskæring eller Ikke-Nedskæring. Statsministeren siger da ogsaa i sin Fremsættelsestale, at Forslaget betyder Neutralitet i saa Henseende. Han siger: »Regeringen har bestræbt sig for at holde dette Forslag i saa fuldkommen neutrale Former, at det ikke fra nogen Side med Rette kan paastaas, at der sker en Foregriben af, hvad der maatte tilkomme Fremtiden at afgøre.« Men denne Neutralitet er stridende mod Programtalen og skaber, saaledes som Forholdene har udviklet sig, en Tvetydighed i det hele Forhold, som bør fjernes paa en eller anden Maade.«

Den 7. Oktober holdt Hr. Stauning den Trontale, som han et Par Dage før havde oplæst for Rode og Zahle. Den 8. Oktober fremsatte *Niels Frederiksen* og *Rode* i Valutaudvalget Begæring om Undersøgelse af, hvad Virkningen af Nedskæring til 91 Øre vilde betyde, og saasnart det ny Regeringsforslag kom til Behandling i Valutaudvalget, krævede de Ordet Kronens »Højnelse« strøget, og derved fremkaldtes, som Hr. Neergaard saa dybt beklager, den »overraskende Vending« i Ministeriets Holdning, at det en Tid stillede sig »neutralt« overfor Fremtidsspørgsmaalet om Kronens Nedskæring. Hvis Rode og Zahle lige før Rigsdagens Sammentræden havde lovet Hr. Stauning at støtte ham i Gennemførelse af Kronens fulde Paritet, saa havde han vel dengang offentlig eller privat paaberaabt sig det overfor dem. Det skete ikke, men Hr. Stauning bøjede sig for Det radikale Venstres Krav, fremsat i Valutaudvalget, om at lade Spørgsmaalet om Valutapolitikens Maal henstaa i det uvisse indtil videre.

Efter at Ministeriets neutrale Holdning i Paritetsspørgsmaalet den 17. November 1925 var blevet offentlig bekendt, troede Zahle, at det var ganske givet, at Kronen vilde blive stabiliseret omkring 90, og han gav dette Udtryk i en Tale, han kort efter holdt i Københavns radikale Vælgerforening. Han sagde dér, at han troede, at Socialdemokraterne maatte kunne se, at en meget udbredt Arbejdsløshed vilde blive Følgen af at føre Kronen op til Pariteten, og at dette Parti derfor meget snart vilde bestemme sig for Nedskæring. Tillige udtalte han, at »Venstres« Vælgere efter hans Mening saa godt som enstemmigt var mod Kronen i Pari, og at dette Parti derfor snart maatte svinge paa Rigsdagen. Hvad »Venstres« Vælgere angaar, havde Zahle sikkert Ret. At Rigsdagsmændene ikke fulgte deres Vælgeres berettigede Ønske om at stabilisere Kronen paa et lavere Niveau, skyldes muligvis, at Hr. Neer-

gaard den 17. Novbr. 1925 lod sig henrive til at fremsætte en saa voldsom Udtalelse herimod, som at »Danmark ved en Nedskæring af Kronen traadte saa at sige ind i Staternes anden Række« (Folketingstid. Sp. 2095). Denne Udtalelse er meningsløs i en Tid, hvor Jordens mest gloriøse Nation, det franske Folk paa ingen Maade kan gøre sig mindste Forventning om, at hæve sin Valuta til Pariteten.

Det radikale Venstre og Paripolitiken.

Under Valutadiskussionen fremføres ofte Eksempler paa, at radikale Politikere paa et tidligere Tidspunkt har udtalt sig stærkt for at føre Kronen tilbage til Pari. Saaledes anføres følgende Udtalelse af Rode, fremsat under hans Finanslovstale den 11. Oktober 1923:

»Man har drøftet mange Ting vedrørende Valutaspørgsmaalet, og der har ogsaa være Planer fremme om, at vi nu skulde »konstatere«, at vor Krone var saa og saa meget mindre værd end oprindelig. Det glæder mig, at der har været afgjort Modstand mod disse Planer, som er ganske uberettigede. Vi kan som en hæderlig Nation ikke pludselig uden tvingende Grund erklære, at vor Krone ikke har den samme Værdi som tidligere.«

Denne Udtalelse fremførtes ogsaa af Slebsager under Kriselovsforhandlingen som Udtryk for, at det radikale Venstres Advarsler overfor Paripolitikens Følger kun var Bagnak. Som Svar herpaa udtalte det radikale Venstres Ordfører:

»Det ærede Medlem Hr. Slebsager fandt Anledning til at rejse Spørgsmaalet om de enkelte Partiers Ansvar for den førte Valutapolitik. Det ærede Medlem sagde herunder, at man maatte erindre, at oprindelig havde der været Enighed blandt alle Partier om Paripolitiken. Det er rigtigt, at ingen har i højere Grad end det radikale Venstre gjort Forsøg paa at faa den daværende Venstre-regering til, medens Tid var, med alle Midler at føre Kronen tilbage til dens gamle Værdi, og det af den simple Grund, at det maatte staa klart for alle, at for hvert Aar der gik, for hvert Aar, hvor Værdierne fæstnede sig efter den lave Kronekurs, vilde de Ulykker blive saa meget større, der til sin Tid vilde følge med

en Tilbagevenden til Pariteten. Og jeg siger videre, at det er rigtigt, hvad det ærede Medlem Hr. Slebsager sagde i Gaar, at saa sent som i Efteraaret 1923 havde vi den Opfattelse, som det ærede Medlem anførte, at det ærede Medlem Hr. Rode havde givet Udtryk for: at vi her i Landet ikke uden tvingende Grund maatte opgive at føre Kronen tilbage til dens gamle Værdi. Men det ærede Medlem Hr. Slebsager glemte, at der skete noget afgørende, efter at de Udtalelser var fremsat i Efteraaret 1923. Han glemte, at der skete dette afgørende, at den daværende Venstregering slap Taget i Kronen, at vi fik Kronens Nedstyrtning i Januar og Februar 1924¹⁾, at vi, efter at Kronen havde været oppe i en Kurs af 82, fik Kronen sluppet ned igen til 58 Øre. Det betød, at nu skulde det danske Samfund igen begynde at rulle Stenen op helt nede fra. Vi havde en Gang rullet den op fra 50 til 82 og det, som nu stod for os, var at skulle rulle den op fra 58 til 100. Det Spørgsmaal maatte da snart rejse sig, om det danske Erhvervsliv havde Styrke dertil, og det ærede Medlem Hr. Slebsager ved, fordi det er dokumenteret for ham, at fra det Øjeblik, da dette Spørgsmaal først var taget op af en af Regeringen nedsat Conference²⁾, indtog det ærede Medlem Hr. Rode den Stilling, at det, det nu kom an paa, var at standse Kronefaldet, og at Spørgsmaalet: om den senere skulde føres op til Pari, maatte staa hen, at Endemaalet for Landets Valutapolitik ikke skulde afgøres paa det Tidspunkt. Det ærede Medlem Hr. Slebsager ved endvidere, hvis han har fulgt med i alle disse Forhandlinger, at ikke paa noget Punkt, hvor vi har forhandlet Valutasagen i Rigsdagen, har Tilstanden været en anden, end den var, da den sidste Valutalov blev vedtaget, nemlig at vi fra vor Side krævede sikret, at der ikke fra Rigsdagens Side blev givet noget Løfte om, at Kronen igen skulde føres op i Pari. Men det, som bliver tilbage, naar alle Plumringsforsøg er til Ende, er *den Kendsgjerning, at havde den samme Forstaelse og den samme Stemning, som banede sig Vej indenfor det radikale Venstre, banet sig Vej indenfor de andre Partier, da vilde Landet ikke være drevet ud i den Afslutning af vor Møntpolitik, som er Aarsag til det Sammenbrud af Erhvervene, som igen er Baggrund for den Forhandling, vi fører her i Dag.* Jeg vil sige til det ærede Medlem: hvorfor forsøge paa at tilsløre, hvordan Forholdene laa? Var det et daarligt, et forkasteligt Standpunkt, det Standpunkt, saa vilde det ærede Medlem Hr. Slebsager sikkert gerne overlade det til os. Det tror jeg. Men Sagen er en

¹⁾ Sammen med Egaliseringsfondens Sammenbrud.

²⁾ Se Valgbogen Foraaret 1926, Side 76.

anden, nemlig den, at nu er Tiden inde, da Ansvar er begyndt at tynde. Derfor er det af Betydning for det ærede Medlem, at alle andre bliver lige saa sorte, som han selv er. Jeg maa maaske endnu i den historiske Sandheds Interesse sige, at naar det ærede Medlem som Baggrund for sin og sit Partis Valutapolitik taler om, at *Erhvervene* har villet Paripolitiken, vil jeg minde om, at hvis man fordyber sig i, hvad Erhvervene svarede i Slutningen af 1925, vil man se, at Erhvervene kom nok og sagde Pari, men de føjede hver sin lille Betingelse til. Landbrugsraadet kom og sagde: Pari, hvis det kan ske ganske langsomt. Industriraadet kom og sagde: Pari paa Betingelse af, at vi faar et Deflationsværn til Beskyttelse mod Importen. Fællesrepræsentationen for Haandværk og Industri sagde: Pari paa Betingelse af, at vi faar en Toldpolitik, der sikrer det hjemlige Marked for de danske Erhverv. Saaledes var der for hvert Erhvervs Vedkommende knyttet Betingelser til, som det ærede Medlem Hr. Slebsager aldrig i sine vildeste Fantasier har tænkt paa at ville opfylde den Dag, Deflationen kom. Derfor siger jeg, at de, der blindt har ført Paripolitiken til Sejr under helt andre Forudsætninger end de Forudsætninger, der var Erhvervenes, ikke har Ret til at føre Erhvervene frem som Skærmbædt.»

Madsen-Mygdal og Kronen.

Madsen-Mygdal har større Ansvar end nogen anden Enkeltmand for, at der intet foretoges for at modvirke Kronens Fald i 1919 og 1920. Han var den fanatiske Modstander af enhver Regulering af den store Luksusvareindførsel i disse to Aar. Det var i Marts 1920 han offentliggjorde sine berygtede Artikler i »Berlingske Tidende«, hvori han bl. a. skrev:

»Den lave Valutakurs kommer som en god Ven til det Land, der har overfyldte Lagre, og byder det Lejlighed til paa fordelagtig Maade at afsætte dem igen. Den ansporer Produktionen og den hemmer Forbruget. Som det eneste sunde og naturlige Reguleringsmiddel lægger den alt til Rette for Eksportens Forøgelse, opmuntrer og støtter de Erhverv eller Enkeltvirksomheder, der anstrenger sig for at eksportere, men lægger sig barsk i Vejen for alle de Virksomheder, der kun beskæftiger sig med at købe ind fra Udlandet og lade Varerne — med eller uden Bearbejdning — forsvinde i det hjemlige Forbrug.»

Og paa et andet Sted:

»Vore Varelagre er fyldt, vore Hovederhverv har bevaret omtrent samme Produktion som før Krigen, og der foreligger Mulighed for en Handelsvirksomhed, som i kommende Aar kan blive en Velstands Kilde, naar blot vi ikke selv i en øjeblikkelig Panikstemning afskærer os alle Muligheder.»

Efter at det var hindret, at der skete Indgreb overfor den ekstraordinære Indførsel, og denne derfor fortsattes til de »fyldte Lagre« til Ødelæggelse af Landets Valuta, var Madsen-Mygdal atter den, der i Ministeriet Neergaard med den største Eenergi modsatte sig Tanken om, at særlige Foranstaltninger vilde blive nødvendige for at sikre Kronens Værdi. Madsen-Mygdal hindrede atter enhver Indgriben af Betydning overfor den store Krise 1922—23, som svækkede Landets Økonomi saa overordentlig, og paadrog sammen med Neergaard Staten den ubegrænsede Kautionsforpligtelse overfor Landmandsbanken. Resultatet af denne Madsen-Mygdal Politik fra 1920 til 1924 var det, som derefter kostede Venstre 50,000, Vælgere paa Valgdagen.

Toldplaner.

Alt tyder paa, at Regeringen flere Gange har tænkt sig at maatte forsøge Gennemførelsen af en stærk Forhøjelse af Toldbeskyttelsen for en Række Fag, trængt haardt af disse Fags Arbejdere. Allerede i Eftersommeren 1925 fremkom *Borgbjerg* med Udtalelser, der pegede i den Retning og i Eftersommeren 1926 fremkom saavel *Borgbjerg* som *Stauning* igen med Udtalelser, der tolkedes saaledes af hele Højre- og Venstrepressen, og flere af Socialdemokraternes Talere proklamerede en saadan Politik paa Møder (saaledes Folketingsmand *Hans Nielsen* paa et Møde i Dianalund i August og Partiets Kandidat i Søndervingekredsen, Lærer *Hauberg*, paa et Møde i Skive i September); stærkest kom denne Bevægelse dog frem derved, at pludselig den ivrige Højremand og Toldbeskyttelsesmand, Telefondirektør *Johansen* fik en stor Artikel optaget som Kronik i »Socialdemokraten« den 3die September 1926, hvori krævedes en omfattende Toldpolitik gennemført, og det vakte stor Opmærksomhed, at »Socialdemokraten« derefter den følgende Dag indeholdt en Spidsartikel med Titel »En Haandsrækning«, hvilket

tog Sigte paa Telefondirektørens Kronik, som en Haandsrækning til Arbejderstanden. I Artiklen anvendtes de mest smigrende Ord om Telefondirektøren, og det hed i Artiklen: »Som Opposition og som Regeringsparti har vi Gang paa Gang erklæret os villige til uden Doktrinarisme at benytte *ethvert Middel*, der kan sikre Arbejdslønnen her i Landet.« Endvidere hed det, at de Radikale og Venstre konkurrerede om den største *Frihandels-Hellighed* og senere i Artiklen udtaltes, at »bag Venstres og de Radikales Standpunkt ligger — alle skønne Fraser tiltrods — et rent *agrarsk Samfundssyn*.« Altsaa: Frihandelsidéen, som Socialdemokraterne altid tidligere selv har bekendt sig til, betegnedes nu alene som en agrarsk Idé.

Imidlertid er Regeringen og Partiet sikkert blevet enige om, at det vilde være umuligt at tage et Valg paa Toldstandpunktet; men Socialdemokratiets Politikere har dog stadig under Behandlingen af Kriseforslaget passet paa at holde sig Toldvejen aaben. Saaledes udtalte Stauning under Forslagets Behandling i Folketinget den 20. Oktober (Spalte 420) i Forbigaaende:

»Jeg anser virkelig fremdeles en midlertidig Toldforanstaltning for at være anvendelig som Krisemiddel i visse Situationer.«

Ogsaa indenfor Venstre synes man, til Trods for Partiets store Frihandelskærlighed, at holde sig Vejen aaben til at genoptage den Toldpolitik, man førte sammen med Højre 1920—24. *Kragh* har saaledes flere Gange paa Møder henvist til den Krisetold, Venstre og Højre gennemførte i 1923 mod Socialdemokrateres og de Radikales Stemmer (se herom Valgbog II, 1923). Da Stauning hentydede til disse Udtalelser i Folketinget, udtalte *Kragh* som Svar herpaa den 20. Oktober 1926 (Spalte 437):

»Jeg har dér udtalt, at hvis man kræver Værn for visse Erhverv gennemført ved Kriseforanstaltninger i Form af ændrede Toldsatser, maa saadant, hvis vi fra Venstres Side skal inlade os paa en Overvejelse af dem, være bygget paa Princippet Hjælp til Selvhjælp, paa Villighed til Ofre fra Kapitalens og fra Arbejdets Side og indeholde Sikkerhed mod Forbrugernes Udbytning ved en saadan Lovgivning, saaledes som Tilfældet var ved Lov af 29. Marts 1923. Vor Stilling vil derefter afhænge af, om vi finder Krisesaarsagerne paralleltløbende med dem, vi fandt til Stede i 1922, og først og fremmest ogsaa af, om Foranstaltningerne kan indskrænkes til enkeltstaaende Omraader og kan blive kortvarige i Tid. Det, jeg har sagt, er, at Regeringen ved saadanne Forslags

Fræmsættelser kan foranledige disse Overvejsers Optagelse. Men Regeringen er forhindret i at foreslaa sligt, fordi Socialdemokratiet ved sin voldsomme, sin kortsynede Agitation mod Lovgivningen af Marts 1923 drog Grunden bort under denne og hindrede Arbejderne i at give Tilslutning til denne Lovgivnings Opretholdelse.»

Og samme Dag tiltraadte derefter Venstres Ordfører før Kriseforslaget, Hr. *Slebsager*, denne Udtalelse i følgende Ord:

»Hvis Toldspørgsmaalet kommer til at foreligge for den høje Rigsdag, bliver der jo Lejlighed for os til at give vor Mening til Kende om det, men jeg vil gerne i denne Forbindelse, for at man ikke i dette Spørgsmaal igen skal komme og tale om Dobbellansigt, sige, at det ærede Medlem Hr. Kragh fremsatte i Eftermiddagsmødet en Udtalelse fra denne Talerstol, som jeg er fuldstændig enig med ham i, saa det kan slet ikke nytte, at man vil skyde den ene eller den anden noget i Skoene, vi staar ganske enige indenfor vort Parti i disse Spørgsmaal.«

Statens Tjenestemænd.

(Se iøvrigt Valgbogen for 1925, Side 39).

Venstre kræver Nedgang i Lønningerne. Om dette Spørgsmaal udtalte Folketingsmand Rode under Finanslovsbehandlingen den 15. Oktober d. A. (Se Rigsdagstidende, Spalte 260):

»Det ærede Medlem, Hr. Neergaard, foreslaar en Sabotering af Lønningsloven. Dette maa jeg vende mig skarpt imod. — Vi har opnaaet, at der er truffet en Ordning, hvorefter Konjunkturtillæg og Dyrtidstillæg følges ad nedad, hvorved med andre Ord Lønningsregulering kan finde Sted uden social Kamp. Jeg kan ikke tro, at Venstre vil træde ind for at fremkalde en social Kamp paa dette Spørgsmaal, efter at 30 pCt. af Konjunkturtillæget og 6 Dyrtidstillæg netop nu i Løbet af en kort Periode er frataget Tjenestemandslønningerne. Jeg maa have Lov til at sige til den højtærede Finansminister Hr. Bramsnæs, at den Tjenestemandspolitik, som han skildrede, og som gik ud paa at bevare Loven af 1919 med det Fald i Konjunktur- og Dyrtidstillæg, som var fastsat senere, og med et Arbejde paa Simplificering af Administrationen og Formindskelse af de overflødige Ansættelser af Tjenestemænd, er ogsaa den Tjenestemandspolitik, vi for vort Vedkommende vil billige.«

I Løbet af det sidste Aar er Dyrtidstillæget for Forsørgere gaaet ned med 6 Gange 54 Kr., og Konjunkturtillæget er gaaet ned med 30 pCt.¹⁾, hvilket for Statens Vedkommende har andraget en Nedgang i Dyrtidstillæget af 11,6 Millioner og i Konjunkturtillæget 6,8 Millioner, ialt 18,4 Millioner.

Som Eks. paa Lønninger kan anføres følgende:

	1. Novbr. 1925	1. Novbr. 1926
Begyndelsesløn for en gift Portør, Grundløn...	1800 ²⁾	1800
Dyrtidstillæg	702	378
Konjunkturtillæg	573	401
Ialt....	3075	2579
	Nedgang: 496 Kr.	
En Jernbane- eller Postassistent (gift), Grundl.	2220 ³⁾	2220
Dyrtidstillæg	702	378
Konjunkturtillæg	573	401
Ialt....	3495	2999
	Nedgang: 496 Kr.	
En Kontorchef (gift), Grundløn	7800	7800
Dyrtidstillæg	702	378
Konjunkturtillæg	858	601
Ialt....	9360	8779
	Nedgang: 581 Kr.	

I Byerne kommer hertil et Stedtillæg, der udgør godt 200 Kr. i en almindelig Provinsby. Naar Venstre kræver, at Konjunkturtillæget skal bortfalde, vil man af foranstaaende Eks. se, hvor meget haardere dette vil ramme de lavere stillede Tjenestemænd end de højere. Af Portørens Begyndelsesløn udgør Konjunkturtillæget godt 22 pCt., medens det af Kontorchefens Begyndelsesløn kun udgør godt 7 pCt. Naar Tjenestemændenes Lønninger nu synes mange for høje, skyldes det Sammenligningen med de frie

¹⁾ Der erindres om, at Konjunkturtillæget, saaledes som det i 1919 fastsattes ved Lønningsloven, forinden det i 1924 blev gjort bevægeligt med Pristallet, allerede i 1922 blev nedsat med en Trediedel.

²⁾ Stigende med 150 Kr. hvert tredie Aar indtil 2250 Kr.

³⁾ Stigende med 300 Kr. hvert tredie Aar indtil 3420 Kr.

Erhvervs svigtende Indtægter under Krisen; men det er ugørligt at lønne Tjenestemændene efter de frie Erhvervs store Konjunktursvingninger. Tjenestemændenes Lønninger bør være saaledes som man dels maa skønne kan sikre dem en rimelig Lefevod, dels efter at de sikrer en Tilgang til Statstjenesten af en brugelig Kvalitet. En Sammenligning af de foran nævnte Lønninger med f. Eks. hvad Landbruget betaler sine Medhjælpere af forskellige Grader i Andelsforetagenderne synes ikke endnu at vise særlige Fordele paa Tjenestemændenes Side.

DET RADIKALE VENSTRES FORSLAG OM TVUNGEN VOLDGIFT

I Aarbogen for 1926, Side 126, findes en Artikel om »Voldgift i Arbejdsstridigheder«, indeholdende Oplysninger om Voldgiftsspørgsmaalets Udvikling saavel i Danmark som i en Række andre Lande.*) I Overensstemmelse med de i denne Artikel fremsatte Synspunkter, har det radikale Venstres Repræsentanter i den store Arbejdskommission i Efteraaret 1926 fremsat følgende Forslag til Lov om tvungen Voldgift i Arbejdsstridigheder:

§ 1.

*Naar Forligsmanden, efter at have forsøgt at mægle mellem Parterne i en foreliggende eller truende Arbejdsstrid, har erklæret sig ude af Stand til at fremsætte Mæglingsforslag, eller naar et fremsat Mæglingsforslag er blevet forkastet, og Forligsmanden anser en fornyet Indgriben fra hans Side for formaalsløs, og naar Arbejdskonflikten heller ikke har kunnet bringes til Ophør gennem en af Parterne paa Forhaand tiltraadt Voldgiftskendelse**),*

*) I Tilslutning til det der oplyste kan anføres, at der i Tyskland er gennemført Adgang til tvungen Voldgift, derved at et af Forligsraadet stillet Mæglingsforslag af Forligsmanden eller i visse Tilfælde af Rigsarbejdsministeriet kan erklæres for *bindende*. Forudsætningen for at dette kan ske er, at Mæglingsforslaget synes retfærdigt og rimeligt under Hensyn til begge Parters Interesse, og at det er økonomisk og socialt ønskeligt d. v. s. i hele Samfundets Interesse, og endelig er det af Rigsarbejdsministeriet indskærpet, at det kun skal ske i *Undtagelsestilfælde og som en sidste Udvej*.

**) Det radikale Venstre har i Tilknytning til Loven om Forligsinstitutionen foreslaaet, at Forligsmanden, saafremt et af ham stillet Mæglingsforslag ikke tiltrædes af Parterne, da skal kunne opfordre Parterne til frivillig at underkaste sig Voldgift.

kan han, hvis Arbejdsstriden efter hans Skøn vil udsætte meget omfattende Samsundsinteresser for Fare, henstille til Statsministeren at foranledige, at de foreliggende Stridsspørgsmaal gøres til Genstand for Voldgift i Overensstemmelse med de i dette Afsnit indeholdte Bestemmelser.

Statsministeren kan, naar saadan Indstilling eller de angivne Betingelser for Indstillingens Afgivelse foreligger, med Rigsdagens Samtykke beslutte at henvise Striden til Afgørelse ved den i § 2 nævnte Voldgiftsret.

Naar det herefter besluttes at henvise en Arbejdsstrid til Afgørelse ved Voldgift, kan Statsministeren forbyde enhver Iværksættelse eller Fortsættelse af Lockout eller Strejke i Anledning af denne Arbejdsstrid. Indtil Voldgiftsdommen er afsagt, skal de Arbejds- og Lønningsvilkkaar, der gjaldt ved Arbejdsstridens Udbrud, vedblive at gælde, hvis ikke Parterne enes om noget andet.

§ 2.

Voldgiftsretten bestaar af Præsidenten i Højesteret, Formanden eller en af Næstformændene i »Den faste Voldgiftsret« — udpeget af Retten —, en af Forligsmændene — udpeget af disse —, en Repræsentant for Dansk Arbejdsgiverforening og en Repræsentant for De samvirkende Fagforbund, udpeget af de respektive Organisationer. Saafremt disse ikke inden en af Statsministeren fastsat Frist har udpeget en Repræsentant, afgiver Forligsinstitutionen Indstilling om, hvem der skal udpeges. Præsidenten for Højesteret er Rettens Formand.

For saa vidt Dansk Arbejdsgiverforening efter Rettens Formands Skøn ikke kan anses for paa fyldestgørende Maade at repræsentere vedkommende Fags Arbejdsgivere, træder i Stedet for Repræsentanten for Dansk Arbejdsgiverforening en af Rettens Formand udpeget, med det paagældende Fags Forhold bekendt Arbejdsgiver.

Paa tilsvarende Vis forholdes der, for saa vidt De samvirkende Fagforbund efter Rettens Formands Skøn ikke kan anses for paa fyldestgørende Maade at repræsentere vedkommende Fags Arbejdere eller Funktionærer.

Hvervet som Medlem af Voldgiftsretten er et borgerligt Ombud.

Medlemmerne af Voldgiftsretten udpeges for hver enkelt Sag, der indbringes for Retten.

§ 3.

Rettergangsmaaden er den for »Den faste Voldgiftsret« gældende, med de Lempelser, som Rettens Formand maatte finde paakrævede eller ønskelige.

§ 4.

Efter at have hørt Parterne og indhentet de yderligere Oplysninger, som Retten maatte skønne nødvendige, afsiger den en Kendelse vedrørende de for Retten indbragte Stridsspørgsmaal.

Ved Afgørelsen af Stridsspørgsmaalene skal Retten tage som Rettesnor, hvad der maa anses for ret og billigt. Der skal saaledes tages Hensyn til Arbejdets Karakter samt vedkommende Fags eller Virksomheders Konkurrenceevne og hele økonomiske Stilling.

Kendelsen kan højst omfatte et Tidsrum af 1 Aar fra Kendelsens Dato, men den løber videre, indtil den af en af Parterne opsiges til Ophør efter Udløbet af det i Kendelsen fastsatte Tidsrum. Opsigelsen skal ske med det i Septemberforliget af 1899 fastsatte Varsel af 3 Maaneder.

§ 5.

Voldgiftsrettens Kendelse er endelig og har de samme Virkninger som en mellem Parterne indgaaet Overenskomst, saaledes at eventuelle Overtrædelser af Kendelsens Bestemmelser efter en af Parternes Begæring eller efter Statsministerens Bestemmelse kan optages til Behandling af Den faste Voldgiftsret til Afgørelse efter Reglerne i Lov Nr. 536 af 4. Oktober 1919.

Overtrædelser af Forbud i Henhold til § 1 og af de sammesteds fastsatte Bestemmelser om Arbejds- og Lønningsvilkaar kan paa samme Maade indankes for Den faste Voldgiftsret.

Dette Forslag er i Arbejdskommissionen foruden af de radikale Medlemmer *Dahlgaard*, *P. Munch* og *Eskelund* tiltraadt af Professor *Harald Westergaard*, den unge Nationaløkonom, cand. polit. *Sveistrup* samt af Funktionærrepræsentanten *K. Allung*. I Kommissionen har endvidere en anden Funktionærrepræsentant (*Hjortso*) subsidiaert tiltraadt Tanken om tvungen Voldgift, og Forligsinstitutionens Repræsentant, Departementschef *Bülow* udtaler i Betænkningen, at han er enig i, »at Arbejdskampene kan antage et saadant Omfang, at Samfundet er berettiget til at gribe ind og kræve Konflikten afsluttet,« men han er af den Opfattelse, »at et Lovforslag om Voldgift først bør forelægges og vedtages, naar Situationen i hvert enkelt Tilfælde er moden til dets Gennemførelse.« Kommissionens Formand, Stiftamtmand *Neumann* er Medforslagsstiller til den Del af det radikale Venstres Forslag, som angaar Voldgiftsrettens Oprettelse og Virkemaade samt Tidspunktet for en Arbejdskamps Henvisning til Vold-

giftsafgørelse, men han foreslaar, at en afsagt Voldgiftsdom ikke skal være bindende for de stridende Parter, idet han forudsætter, at Parterne, selv om de stilles frit, vil have vanskeligt ved at tilsidesætte en Kendelse, naar det er godtgjort, at en virkelig betydelig offentlig Mening staar bag ved Kravet om Voldgift.

Arbejdsgivernes og Arbejdernes Repræsentanter i Kommissionen har sammen med Venstres og de Konservatives Medlemmer afvist enhver Tanke om Voldgift.

I Kommissionens Betænkning udtaler det radikale Mindretal i sin Begrundelse af Forslaget bl. a. følgende:

Danmark har ved Loven om den faste Voldgiftsret forlængst gennemført tvungen Voldgift i *Retskonflikter* mellem Arbejdere og Arbejdsgivere. Mindretallet foreslaar, at den tvungne Voldgifts Princip nu ogsaa indføres overfor *Interessekonflikter*, som er af et saadant Omfang, at Samfundsfreden og hele Samfundets Velfærd trues derigennem.

Det er altsaa ikke Mindretallets Ønske at tilstræbe en Ordning af Arbejdsforholdene, hvor Voldgiftskendelser bliver den normale Vej til Afgørelse af Arbejdsbetingelserne, tværtimod er det Mindretallets Opfattelse, at den frie Forhandling mellem Arbejdere og Arbejdsgivere, eventuelt med Forligsinstitutionens Bistand, fremdeles maa være Grundlaget for Fastsættelsen af Løn og Arbejdsvilkår; den tvungne Voldgift skal alene virke som *Samfundets Nødværge*, naar Organisationernes Kampe naar et saadant Omfang, at de sætter det samlede Samfunds Velfærd paa Spil.

Efter Mindretallets Forslag er Betingelserne for, at en Konflikt skal kunne indbringes for Voldgiftsdomstolen:

- 1) at meget omfattende Samfundsinteresser gennem Konflikten udsættes for Fare;
- 2) at Forligsmændene anser en fornyet Indgriben fra deres Side for formaalsløs,
- 3) at Parterne ikke paa Forhaand har kunnet enes om at indbringe Striden til Afgørelse gennem en Voldgiftskendelse.

Naar disse Betingelser er til Stede, kan Statsministeren enten efter Indstilling af Forligsmændene eller paa eget Initiativ henvise Striden til Afgørelse ved den foreslaede Voldgiftsret, *naar Rigsdagen har givet sit Samtykke dertil*.

Med denne Form for Adgangen til Anvendelse af tvungen Voldgift har Mindretallet ønsket at opnaa tre Ting:

- 1) Sikkerhed for, at kun de Konflikter, der truer Samfundets Livsfunktioner, og som Samfundet derfor har Ret til at værges sig imod, gøres til Genstand for tvungen Voldgift.
- 2) Sikkerhed (gennem Rigsdagens Tilslutning) for, at en Konflikt af denne Art først bringes for Voldgiftsdomstolen, saafremt den offentlige Mening overfor Striden er af en saadan Styrke, saa der heri ligger en Garanti for, at der vil staa den fornødne Autoritet bag ved Rettens Kendelse.
- 3) Sikkerhed for, at ingen af Parterne under Overenskomstforhandlingerne paa Forhaand kan regne med, hvorvidt en Hensyn til Voldgiftsretten vil kunne paaregnes, dersom Overenskomst ikke opnaas.

Naar det som et Argument mod Indførelsen af Adgangen til tvungen Voldgift er anført, at saavel Arbejdernes som Arbejdsgivernes Organisationer af al Magt vil modsætte sig en saadan Ordning, saa skal man erkende, at de to Organisationer hidtil har kunnet enes om dette ene at kræve Ret til selv at afgøre deres Mellemværende ved en Styrkeprøve uden Hensyn til Følgerne deraf for det øvrige Samfund, men Mindretallet maa henvise til, at de senere Aars Begivenheder utvivlsomt i den Befolkning, der staar udenfor de stridende Organisationer, har skabt en fælles Front mod de haabløse Arbejdskampe og en fælles Villie til at bestride Organisationernes ubetingede og ubegrænsede Ret til at odelægge Samfundets Værdier gennem indbyrdes Kampe. Mindretallet er af den Opfattelse, at der her maa vælges mellem disse modstaaende Synspunkter, og Mindretallet kan principielt ikke erkende, at Lovgivningsmagten, naar Spørgsmaalet er om gennem Lovgivning at skabe et Værn for Almeninteresserne, først maa sikre sig formentlige Særinteressers Tilslutning. Hertil kommer, at det ingenlunde mere kan siges at være saaledes, at den samlede Arbejderklasse og samtlige Arbejdsgivere staar enige bag ved de af deres Hovedorganisationer paa dette Omraade hævdede Anskuelser. Man skal i saa Henseende henvise til, hvorledes der under Lockouten i 1925 i Dagspressen fremkom adskillige Indlæg fra Arbejderside, som paaviste, hvorledes Arbejderorganisationernes hidtidige Opfattelse af Voldgiftstanken var forældet, og ligeledes skal man henvise til, hvorledes en tilsvarende Opfattelse ud fra Arbejdsgiversynspunkter ogsaa i den siden Lockouten forløbne Tid er naaet frem til Offentligheden. Hertil bør føjes det ikke mindst

betydningsfulde, at det nuværende Ministerium, som er udgået af Arbejderpartiet, under Lockouten i 1925 som bekendt var besluttet paa, hvis Striden ikke blev bilagt inden en vis Frist, da netop at bringe den til Ophør gennem en tvungen Voldgift efter samme Linier som den af Mindretallet her foreslaaede, og endelig, at samtlige Arbejderpartiets Repræsentanter i Folketinget den 24. Juli 1925 gennem en Udtalelse fastslog: »at omfattende Arbejdskampe kan bringe saa alvorlige Samfundsinteresser i Fare, at Arbejdsstandsningens Ophør gennem Samfundsforanstaltninger maa blive en Nødvendighed«.

Overfor den fra anden Side fremsatte Tvivl om, at en Indankning for den faste Voldgiftsret af eventuelle Overtrædelser af Voldgiftskendelser vil være tilstrækkelig til at sikre, at Parterne respekterer den tvungne Voldgift, skal man henvise til, at den samme Tvivl med samme Begrundelse kan rejses og har været rejst overfor Den faste Voldgiftsret *nuværende* Domsvirksomhed vedrørende Retsstridigheder, og dog har det vist sig, at selv de største Organisationer bøjer sig for denne Domstols Domme. Endelig maa det erindres med Hensyn til eventuelle Overtrædelser af Voldgiftskendelser, som maatte blive indanket for Den faste Voldgiftsret, at den Part, der har overtraadt Kendelsen, er bekendt med Styrken af den offentlige Mening, saaledes som denne har givet sig til Kende gennem den lovgivende og udøvende Magts Beslutninger om at kræve Voldgiften iværksat og derfor vil forstaa Risikoen ved at sidde en Dom overhørig.

Det er almindelig erkendt af saavel Arbejdernes som Arbejdsgivernes Organisationer, at ingen Organisation kan bestaa, som sætter sig ud over Landets Love, og der er i det af nærværende Mindretal foreslaaede Voldgiftssystem skabt saa stor en Sikkerhed som overhovedet tænkelig for, at der i dette Tilfælde bag Udøvelsen af Landets Lov staar en offentlig Mening saa stærk, at enhver, det være sig Enkeltmand eller Organisation, der krænker Loven, vil komme til at bukke under i sin Kamp mod Samfundets Orden.

Mindretallet ønsker iovrigt at udtale, at det ikke paa nogen Maade i Indførelsen af tvungen Voldgift i Arbejdsstridigheder ser en endelig Løsning af Arbejderspørgsmaalet, saaledes som dette foreligger i de moderne Samfund. Maalet

maa i saa Henseende være at fjerne *Aarsagerne* til Arbejds-kampen *dels* gennem en rationel Løsning af Jordspørgs-maalet, *dels* gennem en Udvikling, der efterhaanden forener Produktionens forskellige Faktorer i fælles Interesse for det bedst mulige Arbejde og den størst mulige Produktion. Nødvendigheden af den tvungne Voldgifts Indførelse maa alene ses som en Følge af den *nuværende* uheldige Ordning af Arbejdsforholdene, der bygger paa Organisationernes Kampafgørelser, og som derfor logisk kræver sit Modstykke i et Værn til Beskyttelse af de almene Interesser.

Overfor Tanken om Voldgiftsavgørelse i Arbejdsstrid, der truer de alvorligste Samfundsinteresser, har baade Konser-vative og Venstre stedse stillet sig afvisende. Erfaringen lærer dog, at der kan indtræde Situationer, hvor saadan Afgørelse er saa indlysende nødvendig, at det vanskelig forstaas, at der er Partier, som kan fastholde deres Modstand. I 1925 under den store Lockout var man til sidst kommet saa vidt, at Arbejdsmændene, der her nægtede at medvirke til Ladning af Skibene, traadte i Forbindelse med Havnearbejderne i England for at hindre, at Skibe med danske Landbrugs-produkter lossedes derovre. Det var under Indtryk af denne Situation, at Ministeriet forberedte Udstedelsen af en provi-sorisk Lov om tvungen Voldgift.

Brændsel til Aldersrentenyderne, Vinteren 1926—27.

Den 6. Oktober 1926 forelagde Indenrigsminister Hauge Forslag om Ydelse af Brændselshjælp til Aldersrentenydere. Forslaget, der var enslydende med det i tidligere Aar gennemførte Forslag, gik ud paa at bemyndige Kommunalbestyrelserne til efter eget Skøn at yde et Kvantum Brændsel til Værdi af indtil 30 Kroner pr. Husstand, altsaa ens baade for samlevende Ægtefæller og enligstillede.

Efter Lovforslagets Bestemmelser skulle Staten refundere $\frac{1}{4}$ af det til Brændselshjælp anvendte Beløb, dog ikke ud over 500,000 Kroner, medens Forsørgelseskommunen skulde yde Opholdskom-munen Refusion for $\frac{1}{4}$ af det anvendte Beløb.

Dette Lovforslag, der grundet paa de af den engelske Kulstrejke følgende meget høje Brændselspriser, var yderst paakrævet, blev i Folketinget pure afvist af Venstre og Konservative, medens Radikale og Socialdemokrater sammen med Løsgængerer Holstein stemte for dets Oversendelse til Landstinget.

Under Udvalgsbehandlingen i Landstinget blev der fra konservativ Side fremsat Ønske om Gennemførelse af det ved Samlingens Begyndelse forelagte Forslag til Ændring i selve Aldersrenteloven paa den Maade, at Brændselshjælpen indgik som en særlig Paragraf i Aldersrenteloven, dog saaledes, at den ydede Hjælp nedsattes fra 30 til 20 Kr.

Endvidere stillede det konservative Parti en Række andre Ændringer til Aldersrenteforslaget, saaledes at dette nærmest kom i samme Skikkelse som et Underudvalg i Landstinget tidligere havde formet et Forslag, hvis ydre Rammer var fastslaaet paa den Maade, at der fandt en Regulering mellem Aldersrentenyderne Sted, saaledes at de mest velstillede fremtidig gik ud, medens de ringestillede fik Aldersrenten kendelig forhøjet.

Det var en Forudsætning at Lovforslaget, finansielt set, skulde hvile i sig selv.

Ministeren stillede derefter et Forslag, hvori de konservative Ændringer var indarbejdet og dette Forslag fandt Tilslutning fra radikal og fra socialdemokratisk Side, medens Venstre gik imod. Aldrig saa snart var dette Lovforslag udarbejdet, før de Konservative synes at blive bange for deres eget Forslag; med alle mulige Paaskud søgte man at hale Tiden ud, indtil det paa Rigsdags-samlingens næstsidste Dag blev klart, at de Konservative ikke længere stod ved deres Ord.

Derimod erklærede det konservative Parti Villighed til at medvirke til Gennemførelse af Brændselsloven, dog saaledes, at Brændselshjælpen nedsattes fra 30 til 20 Kroner.

Fra Venstres Side forelaa et andet Ændringsforslag, der indsnævrerede Kredsen til de Aldersrentenydere, der er paa fuld Aldersrente og disse Nydere skulde Kommunalbestyrelsen efter Forslaget have Ret til at yde en Brændselshjælp af indtil 30 Kr. Men samtidig stillede Venstre Forslag om at stryge samtlige Refusionsbestemmelser af Lovforslaget, saaledes at Kommunerne alene kom til at bære Udgifterne.

Fra radikal Side blev der gjort et kraftigt Forsøg paa at faa Venstre til at frafalde Kravet om Refusionens Bortfald, men ethvert Forsøg herpaa viste sig at være frugtesløst, skønt man ikke kunde modsige den Betragtning, at Venstres Forslag vilde betyde

en yderligere Byrde for de i Forvejen stærkt anspændte Kommuner.

Dertil kommer, at Venstres Forslag ved at lægge Udgiften ene paa Opholdskommunen, indeholder en stærk Fristelse til for Kommunerne at undrage sig Lovens Bestemmelser.

Under disse Forhold foretrak det radikale Venstre ligesom Socialdemokratiet det konservative Forslag, der stiller alle Aldersrentenydere lige, og som fastholder Lovforslagets oprindelige Refusionsbestemmelse.

Resolution, vedtaget af Arbejdernes Fællesorganisation i København, den 24. August 1926.

Arbejdernes Fællesorganisation i København, forsamlet til Fællesmøde den 24. August 1926 i Anledning af den herskende ekstraordinære Arbejdsløshed, beslutter at rette Henvendelse til Regering, Rigsdag og Kommuner om dels at imødegaa Arbejdsløsheden og dels at komme dem til Hjælp, som er Ofre for denne Samfundskrise.

I første Række kræves, at der iværksættes alt det offentlige Arbejde, som indenfor en overskuelig Tid kan forudsættes at komme til Anvendelse, ligesom der overfor betrængte Industrier maa iværksættes Støtteaktioner, som f. Eks. Importregulering. Kriseværn til Afhjælpning af Arbejdsløsheden indenfor de paagældende Erhverv.

Under Henvisning til Arbejdsløshedens store Omfang og Langvarighed, der i stedse højere Grad forøger Nøden i de smaa Hjem, maa det endvidere kræves, at Bestemmelserne i den bestaaende Arbejdsløshedslov udnyttes fuldt ud, saaledes at der af Arbejdsløshedsfondens Midler ydes det fulde Maksimum til de Arbejdsløse i de Fag, der har Anerkendelse for ekstraordinær Arbejdsløshed.

I endnu højere Grad maa der tages Hensyn til dem, der som Følge af lang Arbejdsløshed har opbrugt saavel »Arbejdsløshedskassehjælp« som »Fortsat Hjælp« og staar ganske uden Mulighed for at skaffe sig det ringeste til Underhold. Den af Rigsdagen vedtagne Lov om Krisehjælp er Arbejdsløshedskasserne, for det store Antal af Medlemmers Vedkommende, ude af Stand til at gøre Brug af, fordi deres Midler ikke tillader dem det, ligesom Lovens

Bestemmelser udelukker en meget stor Del og tilmed de daarligst stillede af de Arbejdsløse fra Hjælpen, og det maa derfor kræves, at Lovgivningsmagten tager Opgaven op med at løse Krisehjælpen paa en Maade, der i Virkeligheden kommer de Nødstedte til Hjælp. Ved Siden heraf maa det kræves, at Kommunerne gennem Hjælpekasserne eller paa anden Maade tilvejebringer Hjælp til dem, for hvem al anden Hjælp er ophørt.

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Regeringens Kriseforslag	1
Industri, Haandværk, Søfart	1
Landbruget	8
Boligbyggeriet	9
Støtte til offentlige Arbejder	10
Formueskatten	11
Tekstil- og Skotøjsindustriens Toldkrav	15
Reglerne for Arbejdsløshedsunderstøttelse	17
Moratorium for Landbrugere	23
Bistand for Landbrugere til Opnaaelse af Akkord	26
Samarbejde mellem Partierne	26
Det kirkelige Udvalg	29
Brud paa den demokratiske Linie	29
Regnskab og Budget	31
Trontalen	36
Det radikale Venstre og Paripolitiken	38
Madsen-Mygdal og Kronen	40
Toldplaner	41
Statens Tjenestemænd	43
Det radikale Venstres Forslag om tvungen Voldgift	46
Brændsel til Aldersrentenydere	52
Resolution fra Arbejdernes Fællesorganisation	54

Valgbogen sluttet 12. November 1926.

KROHNS BOGTRYKKERI · KØBENHAVN

•

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk